

Zofia Abramowicz

Uniwersytet w Białymstoku

IMIONA APOSTOŁÓW W PODLASKIEJ ANTROPONIMII XVI–XVII WIEKU

W chrześcijańskim nazewnictwie osobowym imiona biblijne tworzą najstarszą i najważniejszą warstwę chronologiczną. Centralnymi postaciami Nowego Testamentu (dalej NT) poza Św. Rodziną są Apostołowie Jezusa. O ile imiona Jezusa i jego Matki Najświętszej Marii Panny w katolickiej polskiej kulturze chrześcijańskiej były imionami tabu, to imiona pozostałych postaci NT, w tym Apostołów, Ewangelistów i innych świętych uzyskały prawo do naśladownictwa. O powołaniu Dwunastu mówi Ewangelia według św. Mateusza (10,1–4):

Wtedy przywołał do siebie dwunastu swoich uczniów i udzielił im władzy nad duchami nieczystymi, aby je wypędzali i leczyli wszystkie choroby i wszelkie słabości. A oto imiona dwunastu apostołów: pierwszy Szymon, zwany Piotrem, i jego brat Andrzej, potem Jakub, syn Zebedeusza, i brat jego Jan, Filip i Bartłomiej, Tomasz i celnik Mateusz, Jakub, syn Alfeusza, i Tadeusz, Szymon Gorliwy i Judasz Iskariota, ten który go zdradził.

Szymon

Imię Szymon, z hebr. szim'on '(Bóg) wysłuchał' do gr. zostało przejęte w postaci Συμεων, Σιμεων, Σιμων, a następnie do łac. Simeon, Simon (Tron.–Wal. 245; Mall 326), cerk. Симеон, Симои (Sup. 457). Znane jest zarówno ze ST, jak i NT. Najbardziej znaną postacią ze ST jest syn patriarchy Jakuba i Lei

(Rd 29,33), eponim pokolenia Symeonitów (Tron. 243). Imię to nosiło w ST szereg innych postaci: Izraelita spośród synów Harima (Ezd 10,31), przodek Judy Machabeusza (1 Mch 2,1), brat Judy Machabeusza, arcykapłan (1 Mch 2,3) i in. Z NT najbardziej znane postaci to: przodek Jezusa (Łk 3,30); starzec Symeon, który wraz z Anną przyjął Jezusa w świątyni jerozolimskiej (Łk 2,25–35). Było to również imię ojca Judasza, Szymona Iskarioty (J 671). Imię to nosi również dwóch apostołów spośród Dwunastu: imię Szymon jest znane jako żydowskie imię św. Piotra – Szymon Piotr (Kefas), syn Jonasza, rybak z Betsaidy (Mt 16,17) oraz Szymon Zelota (gr. Ζηλωτής), apostoł zwany Kananejczykiem lub Gorliwym, męczennik, święty Kościoła katolickiego i prawosławnego (Mt 10,3; Mk 6,3; Łk 6,15; Dz 1,13) i wiele innych postaci NT (Tron.–Wal. 245).

Imię cieszyło się wyjątkową popularnością w XVI–XVII w. na Podlasiu. Biblijne imię Szymon nadawane było przez chrześcijan i Żydów, najczęściej występowało w formie najbardziej zbliżonej do hebrajskiego oryginału oraz różnych wariantach fonetycznych i graficznych, co zazwyczaj wiązało się z typem i charakterem samego zabytku. Jego cerk. wariant Simeon był rzadko używany w różnego rodzaju zabytkach piśmiennictwa, natomiast formy potoczne powstałe na jego bazie osiągały dużą frekwencję. Imię jest poświadczane w różnych wariantach fonetycznych i graficznych, por.:

- pol. i > y: **Szymon**: *Szymon Hołowka z Turośni* 1520, JIII 250; *Szymon ... Stawewicz* 1528, JI 189; *Szymon Moniuszkowicz* 1536, O 24; *Żyd Szymon* 1545, IMŁI 95; *Szymon Jewchimowicz*, *Szymon Wierszkowicz* 1560, PMŁ 122–170; *Szymon Mikłaszewicz*, *Szymon Żoźna* 1565, IA 6, 12; *Szymon Cyganowicz* 1569, AU 267; *Szymon Wieruć* 1573, IT 62; *Szymon Jakutyż* 1578, IG 85; *Szymon Zadzienowicz* 1639, OP 112; *Szymon Hołowczycki*, *Szymon Zbaraski* 1662, PnM 525, 491; *Szymon Maleszewski* 1663, RP 685; *Szymon Buzenski*, *Szymon Moniuszko*, *Szymon Wiszowaty* 1676, RPD 387, 350, 351;
- i > y; o > a: **Szyman**: *Szyman Jankowicz* 1514–1519, Wiś 333; *Szyman Stankowicz* 1551, IMŁII 239; *Szyman a Gryg Bierczewiczy*, *Łukian a Szyman Buyny*, *Szyman Szeypak* 1566, IA 12, 11, 7; *szl. Szyman Papliński* 1569, AU 272; *Szyman Matelewicz*, *Szyman Woyckielewicz* 1639, OP 124, 133; **Ssyman**: *Ssyman Jozzewic*, *Ssyman Buśmic*, *Ssyman Pastucs* 1571, IT 12, 26, 18;
- i > ij; o > a: **Szijman**: *Szijman Dublikowicz* 1551, IMŁII 202;
- i > i; o > a: **Sziman**: *Sziman Dzierko*, *Sziman Nowotnicz*, *Sziman Nowotny*, *Sziman Poszwiata* 1577, JI 166, 165;

Formy pochodne:

Szymon-:

-ik: **Szymanik**: *Szymanik Żrobko* 1566, IA 11;

Szym-:

-ko: **Szymko**: *Szymko Mielnik a Chwiedz z Wołkowiska, Szymko Janowicz* 1558, IB 41, 43; *Szymko Nosuczycz, Szymko Szubiel* 1558, IS 58, 56; ... a *Szymko Woiskiewici, Szymko, Staniuta Jackowiczy* 1558, RG 7, 26; *Szymko Romaszkiwicz* 1566, IA 10; *Szymko Andruszków, Szymko Boltrow, Szymko Iwaszkow, Szymko Jachów, Szymko Juzef, Szymko Jurcew* 1578, IG 304, 57, 320, 333, 58, 58; *Szymko Jagustynik, Szymko Woropay* 1639, OP 142, 134; *Szymko Bahniuk* 1662, PnM 528;

-ek: **Szymek**: *Szymek Stacywka, Szymek Szczerbiczek* 1639, OP 133, 134; ... *Szymek* 1580, JI 101;

cerk. Simeon < gr. Συμεων, łac. Simeon:

Simeon: *Simeon Missiorek* 1558, IS 51;

i > ie; eo > io: **Siemion**: *Siemion Zdanowicz Chłuski* 15 ..., JIII 248; *Siemion Roczek* 1558, IB 34; *Siemion Horodnianin, Siemion Marcinowicz* 1560, PK 13,6; *Siemion Piołkowicz* 1560, PW 23; *Chwiedor olim Siemion* 1569, AU 246; *Siemion Joskieicz* 1577, JI 163; *Siemion Pietraszaków* 1578, IG 88; *Siemion z Łosic* 1580, JI 81; *Siemion Skitondzia, Siemion Tomkowicz* 1639, OP 109, 124; *Siemion Bastwa z żoną, Bieduk Siemion gospodarz, Siemion Bierunik, Siemion Bozuszka, u Siemiona Hlibijaka, Siemion Jaroczenia, Siemion Kaliszyk* 1662, PnM 426,421, 430, 429, 515,431, 413;

s > sz; i > ie; eo > io: **Sziemion**: *Sziemion Dzierkowi* 1578, IG 85; *Sziemion a Ihnat Koroliewici* 1558, RG 6; *Sziemion Kuzmic* 1558, RG 7;

cerk. Simon < gr. Συμων, łac. Simon:

Simon: *Simon Hauczowic z siebrami* 1558, IB 42; *Simon Drągowski* 1558, IS 51; *Simon Brodzik, Simon Drang, Simon Nikonowicz* 1560–1563, RBS 422, 449, 430; *Simon olim Stefani Panek* 1569, AU 246; *Simon Dzierkowi* 1577, JI 165; śl. Jan i Simon Baykowsczy, *Simon Tunkiel* 1580, JI 118, 8; *Simon de Georgij Miłkowski* 1640, KD 12; *Simon Borowski* 1640–1641 KB 20; *Simon Arciszik, Simon Kaczyk, Simon Słoduszko* 1662, PnM 442, 429, 431;

i > y: **Symon**: *Symon Dong, Jarosz Symon Drąg* 1558, IS 50; *Symon Krupczyc* 1558, IB 43; *Symon Sawczyc* 1560, PMŁ 160; śl. *Symon Panek Brzozowski* 1580, JI 112; *Symon Sciepanowicz* 1639, OP 124; *Symon Adamowicz,*

- Symon Jakubik, Symon Kosczyk, Symon Winnik* 1662, PnM 788, 494, 440, 511;
- i > e; o > e: **Semen:** *Semen Mohota* 1528, JI 186; *Semen Peszkowicz* 1558, RG 196; *Semen Łosicki* 1600, AK 155; *Semen Hohołka, Semen Oxiuticz* 1662, PnM 524, 531;
- i > e; o > i: **Semin:** *Semin Sienczyk* 1662, PnM 536;
- i > ie; o > e: **Siemen:** *Siemen a Kuzma Hlebiczy* 1558, RG 20; *Siemen Swikto, Siemen Wieliczko, Siemen Zaleski* 1662, PnM 528, 483;
- i > ie; o > ie: **Siemien:** *Siemien Husakowicz* 1567, IMBS 181; *Siemien Daciuk* 1662, PnM 528, 483;
- s > sz; i > ie; o > ie: **Sziemien:** *Sziemien Romanow* 1558, RG 21.

Formy pochodne:

Siem-:

- o: **Siemo:** *Siemo Olekszyz* 1578, IG 88;

Sim-:

- ko: **Simko:** *Simko Ławnik, Simko Nosuczycz, Simko Ziemoitowicz, Simko Zubel* 1558, IS 52, 58, 70, 56; *Simko Ziemoitowicz* 1560, IN 70; *Simko Man-kowicz* 1560, PML 169; *Simko Bukowicz, Simko Nosutonicz* 1560–1563, RBS 468; *Simko Zartyszyk* 1662, PnM 423;

Sym-:

- ko: **Symko:** *Symko Mordassowic* 1558, IS 57; *Symko Zmodzinowicz* 1560, IN 68;

Sziomko-:

- ko: **Sziomoczko:** *Sziomoczko Mały* 1558, IB 45;

Semen – synkopa -me- > Sen-:

- ko: **Senko:** *Senko Orechowicz* 1551, IMLII 235;
- ka: **Seńka:** *Seńka Jesieniewicz* 1590, AWAK 31, s. 45;

Siemion – synkopa -mio- > Sien-:

Sien: *Sien Sakowicz* 1558, IS 49;

- ko: **Sienko:** *Sienko Bielko, Sienko Skory* 1545, IMLI 108, 98; *Sienko Arcichowicz, Sienko Pacewicz, Sienko Skory* 1551, IMLII 283, 288, 267; *Sienko Dudłowicz* 1558, IB 41; *Sienko Niewirowic, Stepan, Sienko Onczuczicy* 1558, RG 23, 32; *Sienko* 1560, IN 70; *Sienko Choczewicz, Sienko Paczewicz, Sienko a Pacz Rzepczycy* 1560, PK 122, 8; *Sienko Baciechowicz, Sienko Hryniewicz, Sienko, Hrynko Jucewicz, Sienko Koladzycz, Sienko, Chilko Klimowicz, Sienko*

- Truc/Trucewicz* 1560, PML 125, 165, 137, 156, 133, 141, 142, 145; *Sienko Olisziowicz*, *Sienko Pankratowicz* 1560–1563, RBS 425, 480; *Sienko Ostapkowicz* 1565, IA 8; *Sieńko Michnowicz* 1567, IMBS 183; *Sienko olim Iwan* 1569, AU 246; *Sieńko Cimossewic* 1571, IT 25; *Sienko, Hryszko Boiarze*, *Sienko Panasów* 1578, IG 324, 301; *Sienko Bochenko* 1600, AK 155;
- uta: **Sieniuta**: *Czissko a Sieniuta Iwasskowicz* 1558, RG 376; *Sieniuta Noskowicz* 1551, IMLII 257;
- uto: **Sieniuto**: *Sieniuto a Piothr Nosucziczi* 1558, RG 6;
- *Sieniec⁻¹:
- iło: **Sienciło**: *Sienciło Ostapków* 1578, IG 335; *Siencilo Ostapkowicz* 1558, RG 5.

Protonazwisko:

Szymon-:

- ow: **Szymonow**: *szl. Jakub s. Szymonow Zawisza* 1569, AU 296;
- owic(z): **Szymonowic(z)**: *Jakub Szymonowicz*, *Piotruk Szymonowic* 1558, IS 56; *Matys Ssymonowic* 1571, IT 35;
- ik: **Szymonik**: *Maxim Szymonik* 1662, PnM 420;
- owa: **Szymonowa**: *Szymonowa wdowa* 1558, IB 42; *szl. Szymonowa Leszczyńska* 1676, RPD 387;

Szyman-:

- ow: **Szymanow**: *Janucz Szymanow* 1558, RG 17, 14, 15;
- ów: **Szymanów**: *Hryszko Szymanów* 1578, IG 142;
- owic(z): **Szymanowic(z)**: *Tomko Szymanowicz* 1528, JI 190; *Szczepan Szymanowic*, *Koscian Szymanowicz* 1551, IMLII 260, 342; *Andzrey Szymanowic*, *Olik a Mikitha Szymanowicz* 1558, RG 26; *Maciey Szymanowicz Ohlobla*, *Stank Szymanowicz* 1565 m IA 3;
- oicz: **Szymanoicz**: *Wojciech Szimanoicz* 1577, JI 165;
- ik: **Szymanik**: *Walko Szymanik* 1662, PnM 414;
- 'uk: **Szymaniuk**: *Iwan Szymaniuk z żoną Wasko Szymaniuk* 1662, PnM 521;
- icha: **Szymanicha**: *Szymanicha wdowa* 1662, PnM 530;

Szymanow-//Szymanów; **Szymany⁻²:

¹ Znakiem * oznaczone są podstawy słowotwórcze niepoświadczone jako formy samodzielne, lecz rekonstruowane na bazie występujących form derywowanych sufiksalnie.

² Znakiem ** oznaczone są podstawy słowotwórcze jako hipotetyczne nazwy miejscowe utworzone na bazie imion.

-ski: **Szymanowski**: *ur. Maciej Szymanowski podstarości drogicki, dziedzic z Szymanow, Mathiae Ssيمانowski vicecapitanei Drohicensis 1569, AU 266, 265; śl. Marcin Szymanowski 1580, JI 114;*

*Szymun-:

-owic: **Szymunowic**: *Matys Szymunowic 1571, IT 15;*

Szym-:

-ak: **Szymak**: *Paweł Szymak 1639, OP 124;*

Szymek-/Szymko-:

-ow: **Szymkow**: *Jac Szymkow 1558, RG 7;*

-ów: **Szymków**: *Juchno Szymków 1578, IG 324, 315, 312;*

-icz: **Szymczycz**: *Wasil Szymczycz 1578, IG 86;*

-ewicz: **Szymkiewicz**: *Krzysztof Szymkiewicz 1639, OP 123, 120;*

-owicz: **Szymkowicz**: *Stephan Szymkowicz 1545, IMŁI 115; Sidor Szimkowicz 1551, IMŁII 252; Andrzej Szymkowicz 1560, PMŁ 172;*

-ik/-yk: **Szymczyk**: *Miszko Szymczyk 1662, PnM 494;*

-owa: **Szymkowa**: *Szymkowa wdowa 1551, IMŁII 281;*

Szymkow-//Szymków-; **Szymkowo-:

-ska: **Szymkowska**: *Szymkowska 1571, IT 10;*

Szymczyc(z)-; **Szymczyce-:

-ki: **Szymczycki**: *Szymczycki 1662, PnM 528;*

*Szymel-:

-ewicz: **Szymbelwicz**: *Ławryn Szymbelwicz 1639, OP 120;*

Simon-:

-ik: **Simonik**: *Andreas Simonik, Bartholomaeus Simonik, Paulas Simonik 1662, PnM 533;*

*Siman-:

-owicz: **Simanowicz**: *Jacub Simanowicz, Piotr Simanowicz 1560–1563, RBS 459, 466;*

*Sinko-:

-enicz: **Sinczenicz**: *Kon Sinczenicz 1560–1563, RBS 496;*

Symon-:

-owicz: **Symonowicz**: *Maxim Symonowicz 1639, OP 111;*

Semen-:

-owicz: **Semenowicz**: *Iwan Semenowicz Sapieha 1513, UP 152;*

*Semenko-:

-owa: **Semenkowa**: *Michałowa Semenkowa//Siemenkowa 1662, PnM 413;*

Siemien-:

- ow: **Siemienow**: *Kondrath Siemienow synem* 1558, RG 362;
- owicz: **Siemienowicz**: *Andrzej Siemienowicz, Samoilo Siemienowicz* 1662, PnM 526, 527;

*Siemieniak-:

- owicz: **Siemieniakowicz**: *Sienko Siemieniakowicz* 1560, IN 70;
- ic/-yc: **Siemieniaczyc**: *Chodor Siemieniaczic, bondar* 1558, RG 4;
- is/-ys: **Siemieniaczys**: *Kotass Siemieniaczis synmi* 1558, RG 6;

*Siemiec-:

- ew: **Siemiecew**: *Paweł Siemiecew* 1578, IG 78;

*Siemienko-:

- ik/-yk: **Siemiencyk**: *Jakim Siemiencyk* 1662, PnM 442;
- owa: **Siemienowa**: *Siemienowa wdowa* 1662, PnM 529;

Siemion-:

- owic(z): **Siemionowic(z)**: *Macko Siemionowicz* 1560, IN 64; *Wasil Siemionowicz* 1560–1563, RBS 459; *Bołtruk, Ostapko Siemionowicz* 1639, OP 124; *Albertus Siemionowic* 1666, S.;
- owa: **Siemionowa**: *Tacza Siemionowa* 1560, PK 6;

*Siemionek-//*Siemionko-:

- owicz: **Siemionkowicz**: *Kuryło Siemionkowicz* 1558, IS 54;

*Siemasz-:

- ko: **Siemaszko**: *Bohdan Siemaszko* 1543–1549, UP 123;

*Siemuk-:

- ik/-yk: **Siemuczyk**: *Choma Siemuczyk* 1558, IB 44;

*Sień-:

- ewicz: **Sieniewicz**: *Mikita Sieniewicz* 1662, PnM 438;
- uk: **Sienniuk**: *Mathias Sienniuk* 1673, S.;

Sienko-:

- Sienko**: *Owdziey Sienko* 1565, IA 3; *Marina Sienko* 1672, S.;
- ew: **Sienkiew**: *Iwassko Sienkiew* 1558, RG 362;
- ow: **Sienkow**: szl. *Chotko s. Sienkow, Ostasz Sienkow* 1569, AU 246, 275;
- ów: **Sienków**: *Żuk Sienków* 1578, IG 329;
- ewic(z): **Sienkiewicz**: *Bohdan Sienkiewicz* 1558, RG 366;
- owicz: **Sienkowicz**: *Sielech Sienkowicz* 1551, IMŁII 258; *Hryszko Sienkowicz* 1558, RG 20; *Androc z Sienkowicz* 1560, IN 64; *Iwan Sienkowicz, Mac Sienkowicz, Sawka Sienkowicz* 1560, PMŁ 171, 143, 179; *Makar Sienkowicz*

- 1560, PK 6, 8; *Mikucz Sienkowicz* 1565 IA 8; *Bogusz Sienkowicz, Piotr Sienkowicz, Borys Sienkowicz, szl. Leczeko Sienkowicz* 1569, AU 264, 276, 275; -oicz: **Sienkoicz**: *Trochim Szienkoicz* 1577, JI 166; *Jacobus Sienkoicz* 1671, S; -onicz: **Sienkonicz**: *Conrath z Zachariną Szienkoniczny* 1558, IB 35; -'uk: **Sienc(z)uk**: *Iwan Sienczuk, Lecz Sienczuk, Simon Sienczuk* 1662, PnM 442, 413, 415; -ik/yk: **Siencyk**: *Iwan Siencyk, Semin Siencyk* 1662, PnM 536; -owa: **Sienkowa**: *Sienkowa Wiswiczka* 1560, PK 27; *Sieńkowa wdowa* 1571, IT 13;
- *Sieniec-:
-uk: **Siencuk**: *Martinis Sieńcuk* 1665, S.; *Andreas Siencuk, Jacobus Siencuk* 1668, 1671, S;
- *Sienieczko-:
-owa: **Sienieczkowa**: *Sienieckowa* 1571, IT 30;
- *Sieninieć-:
-owyc: **Sieninczowyc**: *Woyciech Sieninnczowyc* 1558, IB 42;
- *Sieniuk-:
-ow: **Sieniukow**: *Marczin Sieniukow* 1558, RG 4;
- Sienkiewicz-:
-ówna: **Sienkiewiczówna**: żona Zella Sienkiewiczówna 1700, AWAK 31, s. 511

Piotr

Imię Piotr jest gr. tłumaczeniem aram. kefa' 'skała, opoka', do gr. przejęte w formie Πετρος, łac. Petrus, w scs Петръ, (Mali 306; Tron.–Wal. 217); cerk. Пѣтр (Sup. 268). W polszczyźnie imię zadomowiło się postaci Piotr. W kulturze chrześcijańskiej jest to imię symboliczne, nadane apostołowi Szymonowi przez Jezusa, nawiązujące do jego przyszłej misji (J 1,42; Mt 16,16–18; Dz 1,15; 5,1–9; 15,14). W kulturze polskiej powszechnie znane i popularne na przestrzeni całych stuleci. W XVI–XVII w. na Podlasiu było chętnie nadawane i funkcjonowało w wielu wariantach fonetycznych i strukturalnych. Wystąpiło w pełnej formie łac., pol. i cerk., na ich podstawach ukształtowały się różnorodne formy pochodne, które stały się też bazą kształtujących się już w badanym okresie nazwisk, por.:

łac.: **Petrus**: *Petrus filius Chuk*, *Petrus Szerenosz*, *Petrus Szeronosz* 1569, AU 246, 259; *Petrus Olecki* 1580, JI 87; *Nlis Petrus Koryciński*, *N. Petrus ol. Stanisłai Rudzki* 1640, KD 19, 119; *nobilis Petrus Wyczółkowski Guzek*, *laboriosus Petrus Hayduczyk*, *nobilis Petrus Krupa* 1662, PnM 417, 450, 448; *Petrus Babiński* 1669, S; *Petrus Lenarczyk* 1670, S.

Modyfikacje fonetyczne i strukturalne:

łac. Petrus:

p > p': **Pietrus**: *Pietrus Łapienicz* 1558, IS 55; *Pietrus Tharusza* 1569, AU 262;

p > p'; r > r': **Pietrius**: *Pietrius Wieliczków* 1578, IG 78;

-us > -usz: **Petrusz**: *ślachetny Petrusz Wygonowski* 1580, JI 51;

p > p'; -us > -usz: **Pietrusz**: *Pietrusz Drozdzanik* 1565, IA 5;

p > p'; e > o; -us > -usz: **Piotrusz**: *Piotrusz Tieretuczyk* 1551, IMLII 320;

p > p'; e > o; apokopa -us: **Piotr**: *Piotr Szunia* 1545, IMLI 95; *Piotr Hankowicz*, *Piotr Motoszczyn* 1551, IMLII 266, 261; *Piotr Calnicki* 1558, IB 34; *Piothr Naczowycz* 1558, IS 55, 56; *Jaczko a Piothr Chwiencowiczi*, *Piotr Michałow*, *Piothr a Stasz Goidziewicz* 1558 RG 23, 361, 6; *Piotr Biały* 1560, PK 6; *Piotr Zaniewicz*, *Piotr Zaskowski* 1560, PMŁ 147, 170; *Piotr Mielkowicz* 1560–1563, RBS 475; *Piotr Patkowski* 1561, UP 119; *Piotr Worobiey* 1566, IA 11; *Piotr Sienkowicz*, *Piotr Żuk* 1569, AU 275, 273; *Piotr Sieklicki* 1571, IT 20; *Piotr Siedelnikow* 1578, IG 309; *śl. Piotr Papliński z bratem swoim*, *Piotr Zdun* 1580, 1577 JI 70, 164; *Piotr Zynkowicz* 1631, KWB 2; *Piotr Andrzeiewicz*, *Piotr Oszkinowicz* 1639, OP 124, 123; *Piotr Mierzwiński*, *Piotr Zaliski* 1640–1641, KB 31, 35; *Piotr Adamczuk* 1662, PnM 410; *Piotr Szostak* 1663, RP 685; *szl. Piotr Seronos*, *szl. Piotr Zaleski* 1676, RPD 388, 354; *Piotr Paderewski* 1684, UP 72;

gr. Πετρος:

-os > -as: **Petras**: *Petras a Gabrielio Putkowski* 1640, KD 17, 693;

-os > -asz: **Petrasz**: *Ignat Kowalowicz Petrasz brat jego* 1545, IMLI 103;

p > p'; -os > -as: **Pietras**: *Pietras Mielenczyc*, *Pietras Tymoniewicz* 1560, PK 8;

p > p'; -os > -asz: **Pietrasz**: *Pietrasz Hrymaszewicz*, *Pietrasz Onackiewicz*, *Pietrasz Rewko*, *Pietrasz Tryznicz* 1551, IMLII 270, 290, 234, 253; *Pietrass Cholieiew* 1558, RG 32; *Pietrasz Łopienicz*, *Pietrasz Łopienka*, *Pietrasz Matykałowicz* 1560, PK 22, 6; *Pacewicz Pietrasz*, *Pietrasz Wiszenka* 1560, PMŁ 147, 127; *Pietrasz Hryniew* 1578, IG 301; *Pietrasz Lienard* 1560–1563, RBS 483;

p > p'; e > o; -os > -as: **Piotras**: *Piotras Jankonicz* 1560–1563, RBS 483; *Piotras Sniczkowicz* 1551, IMŁII 283; *Piotras Smieszkowicz* 1560, PMŁ 143;

p > p'; e > o; -os > -asz: **Piotrasz**: *Piotrasz Maskiewicz* 1545, IMŁI 115; *Piotrasz Moteyko*, *Piotrasz Oliszkowicz* 1551, IMŁII 328, 293; *Piotrasz Kościukowicz* 1558, IB 71; *Piotrasz Iwanowicz* 1558, IS 53; *Piotrasz Duda*, *Piotrasz Korolkowicz*, *Piotrasz Korowczycz*, *Piotrasz Smieszko*, *Piotrasz Smieszkowicz* 1560, PMŁ 162, 168, 167, 144, 142; *Piotrasz Kocielko* 1577, JI 168, 170;

apokopa -s: **Petro**: *N. Petro olim Leonardo Paprocki* 1640, KD 9;

apokopa -os: cerk.: **Petr**: *Woytech a Petr*, *Petr Andreiewicz*, *Petr Martinowicz*, *Petr Pawłowicz*, *Petr Andreiewicz Szolajda*, *Petr Woytechowicz* 1528, JI 185, 216, 210, 192, 193, 217;

nieety. e: **Peter**: *Peter Dryzdel*, *Peter Stanisławowicz Łubia*, *Peter Szafraników brat*, *Peter Urbanowicz* 1528, JI 189, 188, 220;

p > p': **Pietr**: *Pietr Pribyłkowicz* 1528, JI 195; *Pietr Moniek* 1563, RBS 24.

Formy pochodne:

Petr > ***Petr/usz**:-

-ko: **Petruszko**: *Petruszko Streliewicz* 1528, JI 192;

Petr:-

-uk: **Petruk**: *Petruk Kaliszewicz* 1662, PnM 531;

Pe- > ***Pe/sz**:-

-ko: **Peszko**: *Peszko a Stanko Kurhanowicze* 1560, PMŁ 156;

Pietr:

-al: **Pietral**: *Pietral Jakubów* 1578, IG 97;

-an: **Pietran**: *Pietran Nasuczycz* 1558, RG 6; *Pietran Mytykalewicz*, *Pietran Doros Nasaczowicz* 1560, PK 20, 14; *Pietran Nasuczycz*, *Pietran Miszelew* 1578, IG 81, 82;

-ei: **Pietrei**: *Pietrei Miniskimow* 1558, IS 57;

-el: **Pietrel**: *Pietrel Bohdziow* 1578, IG 331;

-oc: **Pietroc**: *Pietroc Łuchow* 1578, IG 300;

-ucz: **Pietrucz**: *Januss a Pietrucz Jankowiczy* 1558, RG 18;

-uk: **Pietruk**: *Pietruk Jurcew*, *Pietruk Pawłow* 1578, IG 71, 141; *Pietruk Mon-siew* 1578, IG 84;

-yk: **Pietryk**: *Pietryk Maraszkiw* 1578, IG 141;

Piet:-

-ko: **Pietko**: *Pietko Krostowicz*, *Piethko* 1558, IS 55; *Pietko Saskowicz* 1560, PK 8;

Pie-:

- c: **Piec**: *Piec Oliszewicz* 1551, IMŁII 261; *Piec Samojłowicz* 1545, IMŁI 101; *Piec Sierkowicz* 1558, RG 6;
- ć: **Pieć**: *Pieć Samojłowicz* 1551, IMŁII 283;
- cz: **Piecz**: *Piecz Ostapkowicz*, *Piecz Wołosowicz* 1560, PK 14, 20;

Piec(z)-:

- ko: **Piecko**: *Piecko Bielaszew* 1578, IG 331; **Pieczko**: *Pieczko Macielewicz* 1558, RG 58; *Goilis*, *Pieczko Krzestowiczi* 1560–1563, RBS 480; *Pieczko Biełoszew* 1578, IG 331;
- ul: **Piecul**: *Piecul Radziew* 1578, IG 336; **Pieziul**: *Budrel*, *Pieziul Szliumpiczi* 1558, RG 365;
- uk: **Pieziuk**: *Narko a Pieziuk Rodziewiczi* 1558, RG 336;

Piotr-:

- an: **Piotran**: *Piotran Borodzycz* 1558, IB 42; *Misiuta Piotran a Misiuta Giesciew* 1558, RG 7;
- ek: **Piotrek**: *Piotrek* 1545, IMŁI 98;
- uc: **Piotruc**: *Piotruc Goiswic* 1558, RG 5;
- uk: **Piotruk**: *Piotruk Szymonowic* 1558, IS 56;
- uń/-unio: **Piotruń/nio**: *Piotr Nowosadkowicz z Piotruniem Bratem* 1565, IA 12.

Protonazwisko:

Petr-:

- owicz: **Petrowicz**: *Bernat Petrowicz*, *Tworko Petrowicz*, *Ławryniec Petrowicz* 1528, JI 204, 193, 214;
- ik/-yk: **Petr(z)yk**: *Borizik Petrzyk z żoną*, *Jasko Petryk* 1662, PnM 425, 528;
- enia: **Petrenia**: *Fedor Petrenia* 1662, PnM 520, 522;

*Petrak-//*Petracz-:

- icha/-ycha: **Petraczycha**: *Petraczycha komornica* 1662, PnM 533;

Petrasz-:

- ewicz: **Petraszewicz**: *Jakub Petraszewicz*, *Stanisław Petraszewicz* 1528, JI 217;

*Petraszko-:

- ow: **Petraskow**: *Janko Petraskow* 1558, RG 366;
- ów: **Petrasków**: *Siemion Petraszków* 1578, IG 88;

Petruk-:

- icha/-ycha: **Petruczycha**: *Petruczycha komornica*, *Petruczycha komornica y z corką* 1662, PnM 533;

P(i)ec-:

-uk: **Peciuk**: *Peciuk Iwan osob dwie* 1662, PnM 426;

Peszko-:

-owicz: **Peszkowicz**: *Semen Peszkowicz* 1558, RG 196;

Pietras-:

-ew: **Pietrasew**: *Janko a Leniec Pietrasew* 1558, RG 6;

-owicz: **Pietrasowicz**: *Chacz Choma Pietrasowicz* 1560, PK 22;

Pietrasz-:

Pietrasz: *Augustyn Pietrasz* 1577, JI 163; *Maseyko Pietrasz* 1578, IG 331;

-ew: **Pietraszew**: *Gawel Pietraszew* 1578, IG 82;

-ewicz: **Pietraszewicz**: *Fidko Pietraszewicz* 1567, IMBS 183;

-owicz: **Pietraszowicz**: *Malos Pietraschowicz, Wołod Pietraszowicz* 1560–1563, RBS 459, 483;

-ik/-yk: **Pietraszuk**: *Jasko Pietraszuk, Jasko Pietraszuk* 1662, PnM 413;

*Pietraszko-:

-ów: **Pietraszów**: *Siemion Pietraszów* 1578, IG 88;

Pietrusz-:

-ic/-yc: **Pietruszyc**: *Sienko Pitruszyc* 1560, PML 173;

*Pietrysz-:

-ka: **Pietryszka**: *Potapowa Pietryszka, Siemieniowa Pietryszka* 1662, PnM 528;

Pietr-:

-ow: **Pietrow**: *śl. Jarosz niegdy Pietrow* 1580, JI 35;

-owicz: **Pietrowicz**: *Marczin Pietrowicz* 1560–1563, RBS 449;

-oicz: **Pietroicz**: *śl. Mikołaj Pietroicz* 1580, JI 118;

-uk: **Pietruk**: *Pawluk Pietruk* 1578, IG 74;

-ę, -ęta: **Pietrzę**: *Stanislaus, Leonardus olim Martini Pietrzetha* 1569, AU 247;

*Pietrań-:

-ew: **Pietraniew**: *Hryniec Pietraniew* 1578, IG 302;

*Pietroń-:

-ewicz: **Pietroniewicz**: *Maciey Pietroniewicz* 1558, RG 5;

*Pietruc-:

-enia: **Pietrucenia**: *Paweł Pietrucenia* 1639, OP 135;

Pietryk-:

-owicz: **Pietrykowicz**: *Siencziło Pietrykowicz* 1558, RG 21;

*Pietrzyk-:

-owicz: **Pietrzykowicz**: *Paweł Pietrzykowicz* 1566, IA 12;

*Pietrzykow-//*Pietrzyków; **Pietrzykovo-:

-ski: **Pietrzykowski**: *Serafin Pietrzykowski* 1558, RG 71; *Marcin Pietrzykowski* 1560, PK 21; *Stanisław Pietrzykowski*, *Serafin Pietrzykowski* 1560, IN 62, 53; *Piotr Pietrzykowski* 1571, IT 15, 19, 21, 28; *Wacław Pietrzykowski*, *Paweł Pietrzykowski* 1640–1641, KB 7, 13;

*Piet-:

-owicz: **Pietowicz**: *Marko Pietowicz* 1567, IMBS 181;

Pietko-:

-ewicz: **Pietkiewicz**: *Janko Pietkiewicz* 1558, IS 56; *Jan Pietkiewicz* 1659, UP 52;

-owicz: **Pietkowicz**: *Jan Pietkowicz* 1558, IB 35; *Janko Pietkowicz* 1558, IS 56;

Piec-//Pieć-:

Piec: *Aleksander Piec* 1660, UP 141;

-eń: **Piecień**: *Matys Piecień* 1662, PnM 517;

-ewicz: **Pieciewicz(z)**: *Zdan Pieciewicz*, *Paweł Pieciewicz* 1558, RG 18, 17;

-ik: **Piećik**: *nobilis Gregorius Piećik* 1662, PnM 449;

Piech-:

Piech: *Naum Piech* 1639, OP 142;

-acz: **Piechacz**: *David Piechacz de wiszonki* 1569, AU 279, 263;

-no: **Piechno**: *szl. Mikołaj Piechno* 1569, AU 271;

-owa: **Piechowa**: *Piechowa wdowa* 1551, IMLII 277;

*Piechel-:

-ew: **Piechelew**: *Stanisław Piechelew* 1578, IG 141;

Piechno-:

-icz: **Piechnicz**: *Paszko Piechnicz* 1551, IMLII 253;

-ewicz: **Piechniewicz**: *Mic Piechniewicz* 1551, IMLII 253;

-owicz: **Piechnowicz**: *Jacko Piechnowicz* 1545, IMLI 115; *Jacko Piechnowicz*, *Moisa Piechnowicz z bratem Iwanem* 1551, IMLII 253; *Iwan Piechnowicz*, *Jacko Piechnowicz*, *Paszko Piechnowicz* 1560, PML 171, 173;

*Pieciuk-:

-owicz: **Pieciukowicz**: *Jurgiel Pieciukowicz* 1558, RG 15;

Piecko-:

-'ew: **Pieckiew**: *Zdan Pieckiew* 1578, IG 328;

-ow: **Pieckow**: *Paweł Pieckow* 1558, RG 7;

*Pieckiel-:

-ew: **Pieckielew**: *Paweł Pieckielew* 1578, IG 141;

Piecz-:

- ew: **Pieczew**: *Jan Piezew* 1578, IG 67;
- owicz: **Pieczowicz**: *Andrzej Piechowicz* 1558, IS 49;
- icha/-ycha: **Pieczycha**: *Pieczycha wdowa* 1560, IN 64;

*Piećko-//Pieczko-:

- owic(z): **Piećkowic**: *Woitek Piećkowic* 1571, IT 20; **Pieczkowicz**: *Paczko Pieczkowicz, Boltruk Pieczkowicz* 1558, RG 18, 366; *Marcin Pieczkowicz* 1558, IS 50;
- owa: **Piećkowa**: *Piećkowa wdowa, Dorota Piećkowa* 1571, IT 11, 26;

*Pieczyk-:

- owicz: **Pieczykowicz**: *Iwan Pieczykowicz* 1560, PK 11;

*Pies-:

- ik: **Piesik**: *Bartosz Piesik* 1662, PnM 411;

Piesik-:

- owicz: **Piesikowicz**: *Ustian Piesikowicz* 1560, PK 22, 17;

*Piesko-:

- owicz: **Pieskowicz**: *Janko Pieskowicz* 1560, PMŁ 159;
- owa: **Pieskowa**: *Wawrzyńcowa Pieskowa* 1571, IT 30;

Piesiewicz-:

- yj: **Piesiewczyk**: *Jacz Piesiewczyi* 1560, PK 10;

*Pieścienko-:

- ic/-yc: **Piescienczyc**: *Mołcz Piescienczyc* 1551, IMLII 249;

*Piesz-:

- ak: **Pieszak**: *laboriosus Hawryło Pieszak* 1662, PnM 451;
- uk: **Pieszuk**: *Iwan Pieszuk* 1662, PnM 420;

*Pieszko-:

- uk: **Pieszczuk**: *Maciej Pieszczuk* 1662, PnM 483;

*Pieszczyk-:

- ów: **Pieszczyków**: *Pieszczyków* 1578, IG 335;

*Pieszuk-:

- owna: **Pieszukowna**: *Anna Pieszukowna* 1662, PnM 444;

Piotr-:

- ow: **Piotrow**: *sz. Jeronim s. Piotrow Borzym, szl. Ostafiej s. Piotrow* 1569, AU 273, 277; *Matuk Piotrow* 1578, IG 74; *ślachetny Stanisław Piotrow z Trebicz Starych* 1580, JI 16;
- ów: **Piotrów**: *Jurgiel Piotrów* 1578, IG 141;

-owic(z): **Piotrowic(z)**: *Howien Piotrowicz, Zdan Piotrowic* 1558, RG 365, 15; *Radziel Piotrowicz, Szczepan Piotrowicz* 1558, IS 57; *Macz Piotrowicz* 1560, PK 4;

-owię: **Piotrowię**: *Piotrowięty z Tyborów Trzcianki* 1580, JI 56;

-asz: **Piotrasz**: *Rhosz Piotrasz* 1577, JI 165; *Hapon Piotrasz* 1639, OP 116;

-owa: **Piotrowa**: *Piotrowa wdowa, Piotrowa Chroma* 1551, IMLII 331, 335; *Piotrowa Windycyna wdowa, Piotrowa Sięklicka* 1571, IT 18, 26; *Barbara Piotrowa Mikołaiowa wdowa* 1640–1641, KB 3; *pani Krystyna Piotrowa wdowa, Piotrowa Puluna wdowa* 1662, PnM 419, 485;

Piotran-//*Piotrań-:

Piotran: *Misiuta Piotran a Misiuta Giesciew* 1558, RG 7;

-owicz: **Piotranowicz**: *Malos Piotranowicz, Timosz brat jego Piotranowicz* 1558, IB 44, 41;

-ew: **Piotraniew**: *Hryn Piotraniew* 1578, IG 302;

-ewicz: **Piotraniewicz**: *Bartos Piotraniweicz* 1560–1563, RBS 423;

-ek: **Piotraniek**: *Barthos Piotraniek, Barthos Piotroniek* 1560–1563, RBS 435, 450;

*Piotraniec-:

-ew: **Piotrancew**: *Bohdan Piotrancew* 1578, IG 303;

*Piotrasz(z)-:

-ko: **Piotrasko**: *Jan Piotrasko Jan olim Nicolai Piotrasko, Stanisław Piotrasko* 1640–1641, KB 2, 3, 4;

-ew: **Piotraszew**: *Maciej Piotraszew* 1578, IG 306;

-ewicz: **Piotraszewicz**: *Malko Piotraszewicz* 1551, IMLII 308; *Micz Piotraszewicz* 1560, IN 65;

-eicz: **Piotraszeicz**: *Rhosz Piotraszeicz* 1577, JI 166;

-onicz: **Piotraszonicz**: *Bartosz Piotraszonicz* 1560–1563, RBS 462;

Piotrow-//Piotrów-; **Piotrowo-:

-ski: **Piotrowski**: *Lukas Piotrowski de Popławi, Jacobus Piotrowski, szl. Michał Piotrowski s. Piotrow z Piotrowa, z Krzywokołow dziedzic* 1569, AU 244, 245, 266; *od śl. Adama Piotrowskiego* 1580, JI 114; *Woyciech Piotrowski, Adam Piotrowski* 1640–1641, KB 11, 23, 40;

-ska: **Piotrowska**: *i od ślach. Ireny Piotrowskiej* 1580, JI 39;

*Piotrus-//Piotrusz-//*Piotruś-:

-owicz: **Piotrusowicz**: *Szymon Piotrusowicz z siebrem, Jakub Piotrusowicz z siebrem imieniem Jeronimem* 1558, IB 43;

-ik: **Piotrusik**: *Andrzej Piotrusik z żoną y synow dwóch* 1662, PnM 488;

-yk: **Piotruszyk**: *Jakub Piotruszyk z żoną, syn y dziewczka* 1662, PnM 488;

*Piotryk-:

-owicz: **Piotrykowicz**: *Stas Piotrykowicz* 1551, IMŁ II, 277.

Andrzej

Imię Andrzej, gr. Avδρεας ‘mężny’, do łac. przejęte w formie Andreas (Tron.–Wal. 43; Mall 183). W scs. imię przyjęło się w formie Anδrei, co dało w językach słowiańskich postać Andrej, cerk. Андрей (Sup. 377). W polszczyźnie zadomowiły się dwa warianty imienia: Andrzej i Jędrzej. W NT jest to imię jednego z dwunastu apostołów, brata Szymona Piotra (Mt 4,18; Mk1,16; Łk 6,14; J 1,40). Na Rusi szerzył się kult św. Andrzeja-apostoła (Mall 183). Znani są również liczni święci tego imienia (Fros–Sowa 96). Na obszarze Podlasia imię było bardzo popularne. Występowało w wielu wariantach i formach od nich pochodnych. W materiale dokumentacyjnym występują obie formy zadomowione w polszczyźnie, por.:

-eas > -ej; r > rz: **Andrzej**: *Andrzej Moszkowicz* 1551, IMŁII 324; *Andrzej Dudka* 1558, IB 42; *Andrzej Janowic* 1558, RG 28; *Andrzej Androsowicz, Andrzej, Choca Dudzicz* 1560, PMŁ 124, 138; *Andrzej Pankowicz, Andrzej Sawikowicz* 1560, PK 5, 17, 24; *Andrzej Grasonicz, Andrzej Jencicz, Andrzej Nikonowicz* 1560–1563, RBS 468, 415, 427; *Andrzej Bielew* 1578, IG 336; *ślawny Andrzej Miedzianka, Andrzej Papa* 1580, JI 83, 86; *Andrzej Maza, Andrzej Paniutycz* 1639, OP 109, 113; *Andrzej Hriniewiczzi* 1640–1641, KB 33; *Andrzej Arciszuk z żoną, Andrzej Oxiuticz* 1662, PnM 524, 531; *szl. Andrzej Ostęp* 1676, RPD 353;

-eas > -ej; An > Ję: **Jędrzej**: *Jędrzej Zukowicz* 1545, IMŁI 101; *Jędrzej Wołowicz* 1558, IS 50, 51; *Jędrzej Suski* 1569, AU 284; *Jędrzej Siekierka* 1571, IT 23; *Slachetny Jędrzej niegdy Maciejow* 1580, JI 100; *Jędrzej Moskal* 1639, OP 119; *Jędrzej Czarnowąsik, Jędrzej Dynko, Jędrzej Kotyk, Jędrzej Mazurczyk, pan Jędrzej Popławski, Jędrzej Rak* 1662, PnM 428, 425, 424, 518, 409.

Pełna forma cerk. imienia w kilku wariantach graficznych:
 -eas > -ei// -ej// -ey: **Andrei**: *Andrei Wołowicz* 1558, IS 51; *Andrei Proczkowicz, Andrei Wołowicz, Andrei Wol* 1560–1563, RBS 423, 415, 439; *Andrei*

Oleszkowicz, Andrei Suprunowicz 1662, PnM 512, 530; **Andrej**: *Andrej Mikuciewicz* 1578, IG 287; **Andrey**: *Andrey Bohuszewicz, Andrey Sasin, Andrey Janowicz Boyko, Andrey Snitczycz, Andrey Włotkowicz, Andrey Włostowicz* 1528, JI 192, 190, 187, 216, 217.

Pełna forma łacińska:

Andreas: *Andreas Niedzielczyc* 1558, RG 20; *Andreas Rusthek, Andreas Sokol* 1569, AU 245, 248; *Andrea Bąk, N'lis Andreas ol. Adae Stanski* 1650, 1640, KD 506, 3; *Paulus Andreas ...; nobilis Andreas Augustynowicz, laboriosus Andreas Bartoszyk, Andreas Burczak* 1662, PnM 418, 533, 416; *Andreas Prusieniuk, Andreas Putiayko, Andreas Siencuk* 1673, 1670, 1668, S.

Formy pochodne:

pol. Andrzej-:

Andrzy: *Andrzy Mieckowicz* 1551, IMŁII 197; *Andrzy Bohdanowicz* 1558, RG 17;

łac. Andreas- lub cerk. Andrej-:

Andr: *Niewier, Andr Lomzieniczi* 1560–1563, RBS 481;

łac. Andreas-:

Andrae: *N. Andrae Błoński, Andrae Czutkowski, Andrae Jarkowski, Andrae Paczoski* 1640 KD 21, 1, 15, 16.

Derywaty sufiksalne:

Andrzej-:

-ko: **Andrzejko**: *Andrzejko Romaszków* 1578, IG 333;

Andrej-:

Andrejko: *Andreiko z Wojsionow* 1558, IS 54; **Andreyko**: *Andreyko Kac Ostaszewicz* 1560, PMŁ 125;

Andr-:

-esz: **Andresz**: *Andresz Kopylenia* 1560, PMŁ 170;

-os: **Andros**: *Andros Makarowicz* 1560, PK 10;

-osz: **Androsz**: *Androsz Mielechowicz* 1560, PMŁ 148;

-ocz: **Androc**: *Androc Sienkowicz* 1560, IN 64;

-uch: **Andruch**: *Andruch, Jasko Makaricz* 1528, JI 196; *Andruch Klimiuk* 1662, PnM 413;

-uk: **Andruk**: *Andruk Gerwielis* 1573, IT 59;

- us: **Andrus:** *Andrus Dudczyc* 1558, IB 41; *Andrus Rodzewicz* 1566, IA 12;
- usz: **Andrusz:** *Sienko Szepak z Andruszem* 1551, IMŁII 279; *Andruss Jawieltowicz* 1558, RG 6;
- uta: **Andruta:** *Andruta Jaczkowicz* 1662, PnM 441;
- ych: **Andrych:** *Andrych Mielechowicz* 1551, IMŁII 303;
- ys: **Andrys:** *Andrys ... Michałowicz* 1528, JI 188; *Andrys Mitręga* 1566, IA 13;

Andrusz-:

- ko: **Andruszko:** *Andruszko Chirczycz* 1558, IS 49; *Andruszko Niestorkowicz* 1560, PK 17; *Andruszko Ochremowicz* 1560, PMŁ 169;

Jędrusz -:

- ko: **Jędruszko:** *Jędruszko* 1545, IMŁI 19.

Protonazwisko:

Andrzej-:

- ew: **Andrzejew:** *Paweł Andrzeiew* 1578, IG 306;
- ow: **Andrzejow:** *Marcin Andrzeiow* 1578, IG 311;
- ów: **Andrzejów:** *śl. Bartłomiej Andrzejów* 1580, JI 62; *Kalisz Andrzeiów* 1578, IG 335;
- ewic(z): **Andrzejewic(z):** *Grzes Andrzeiewicz* 1545, IMŁI 101; *Wasil Andrzeiewicz* 1551, IMŁII 252; *Woitek Andrzeiewicz* 1558, IS 57; *Jachim Andrzeiewicz* 1558, RG 357; *Makar Andrzeiewicz* 1560, PMŁ 123; *Piotr Andrzeiewicz* 1639, OP 124;
- owic(z): **Andrzejowic(z):** *Ostasz Andrzeiowicz* 1551, IMŁII 308; *Iliasz Andrzeiowicz* 1558, IS 49; *Ilko Andrzeiowicz* 1558, RG 32; *Chwieczko Andrzeiowicz* 1560–1563, RBS 477; *Ostafiey Andrzeiowicz* 1639, OP 109;

Andrzejko-:

- owicz: **Andrzejkowicz:** *Franciszek Andrzeikowicz* 1560–1563, RBS 429;

*Andrzes-:

- owicz: **Andrzesowicz:** *Woczko Andrzesowicz* 1560, PK 12;

Andrej-:

- ow: **Andrejow:** *Klim Andreiow* 1662, PnM 529;
- ewicz: **Andrejewicz:** *Petr Andreiewicz, Augustyn ... Andreiewicz, Bernat Andreiewicz* 1528, JI 216, 188, 214;
- owicz: **Andrejowicz:** *Kostiuk Andrejowicz* 1560, PK 11;

Andrejko-:

- owicz: **Andrejkowicz**: *Woicziech Andreikowicz* 1560–1563, RBS 429;
- Andr-:
- ocz: **Androc**: *Tatliuch Androc* 1560, PK 12;
 - ow: **Andrew**: *Mikolai Andrew* 1558, RG 7;
 - ów: **Andrów**: *Biel Andrów* 1578, IG 335;
 - owicz: **Andrewic**: *Matys Andrewic* 1573, IT 34;
- Andros(z)-:
- ewicz: **Androsewicz**: *Janko Androsewicz* 1551, IMLII 240; **Androszewicz**: *Sidor Androszewicz* 1551, IMLII 305;
 - owicz: **Androsowicz**: *Janko Androsowicz* 1545, IMLI 93; *Tyniec Androsowicz* 1551, IMLII 305; *Hryn ... Androsowicz, Michno ... Androsowicz* 1560, PML 124; *Andrzej Androsowicz* 1662, PnM 524;
 - icha: **Androsicha**: *Jadwiga Androsicha* 1551, IMLII 242;
- *Androź-:
- enia: **Androżenia**: *Hryor Androżenia* 1639, OP 135;
- Andruk-:
- 'ew: **Andrukiew**: *Januć Andrukiew* 1578, IG 74;
 - 'ewicz: **Andrukiewicz**: *Woyciech Andrukiewicz* 1639, OP 11;
 - owicz: **Andrukowicz**: *Jan Andrukowicz* 1639, OP 113;
- Andrus(z)-:
- ewicz: **Andruszewicz**: *Mikołaj Andruszewicz* 1535, UP 123; *Micz Andruszewicz* 1558, IN 75;
 - owicz: **Andruszowicz**: *Jacz Andrussowicz* 1558, RG 14;
 - ko: **Andrusko**: *Chaczko Andrusko* 1562, RBS 452;
- Andruszko-:
- 'ew: **Andruszkiew**: *Staniuk Andruszkiew* 1578, IG 141;
 - ów: **Andruszków**: *Szymko Andruszków* 1578, IG 304;
 - owicz: **Andruszkowicz**: *Jacho, Kostian Andruszkowicz* 1560, PK 22; *Lewon Andruszkowicz* 1560, PML 122; *Pasko Andruszkowicz* 1560, PK 13;
- Andrych-:
- oicz: **Andrychoicz**: *Andrichoicz* 1577, JI 161;
- *Andrysz-:
- owicz: **Andryszowicz**: *Tomasz Andryssowicz* 1558, IB 35; *Marcin Andryssowicz* 1558, IB 34;
- *Andryszko-:
- owicz: **Andryszkowicz**: *Woitko Andrysskowicz* 1571, IT 10;

*Jędr-:

-al: **Jędral**: śl. Piotr s. Stanisławow Jędral 1580, JI 103;

Jakub

Jakub, hebr. ja'qob, skrót od sem. ja'aqob'el 'niech Bóg strzeże'; etym. popularna wiąże to imię z czas. 'aqob 'oszukać' (Rdz 27,36; Oz. 12,4; Jr 9,3) (Tron.–Wal. 143), gr. Ιακωβ lub Ιακωβος, łac. Iacobus, (MaII 240), cerk. Иаков//Ияков (Sup. 191). W Biblii: a) syn Izaaka i Rebeki, brat Ezawa; dom Jakuba to lud Izraela; b) ojciec Józefa, męża Maryi (Mt 1,15); c) zwany Większym, syn Zebedeusza, brat Jana (Mk 10,35); d) syn Alfeusza (Mt 10,3), czasem utożsamiany z następnym; e) „brat Pański” (Ga 1,19), nie należał do Dwunastu, lecz widział Zmartwychwstałego (1 Kor 15,7); f) ojciec (raczej niż brat) Judy, jeden z Dwunastu (Łk 6,16 / Dz 1,134) (Tron.–Wal. 143). Na Podlasiu w XVI–XVII w. imię Jakub w tekstach sporządzonych w języku łacińskim wystąpiło w pełnej podstawowej formie łacińskiej oraz w formach przekształconych. W polszczyźnie adaptacji ulegała łacińska forma, mamy więc w XVI–XVIII-wiecznych materiałach różne warianty fonetyczne i graficzne: *Jakob*, *Jakób* oraz *Jakub*. W języku liturgicznym Słowian obrządku bizantyjskiego imię występowało w formie cerkiewnej lub do niej zbliżonej. Na terenie, gdzie współistniały i współdziałały dwie konfesje, zaistniała kontaminacja formy spolszczonej i cerkiewnej: Jakuw, por. materiał źródłowy:

łac.: **Jacobus**: *Jacobus Borszinski*, *Jacobus Stanislai Przestrzelski*, *Jacobus Siedleczycki* 1569, AU 243, 292, 245; *G'nosus Jacobus Piętka Sobolewski* 1640, KD 14; *nobilis Jacobus Wyczołkowski Matczuk* 1662, PnM 417; *Jacobus Babiński*, *Jacobus Jukowicz*, *Jacobus Siencuk*, *Jacobus Sienkoicz* 1668, 1671,S;

Ia > ja-; u- > -o; apokopa -s: **Jacobo**: *Jacobo Zaszczynski* 1640, KD 584;

Ia > Ja; apokopa -us: **Jakob**: *Jakob Bochdanowicz* 1558, IN 75; *Jakob Bokonowicz z bratem Miklassem*, *Miczuta a Jakob Dzmissewici*, *Jakob Miliewicz* 1558, RG 5, 25, 10; *Jakob Jadamowski* 1580, JI 30; *Jakob Jocew* 1578, IG 140; *Jakob Kantorowicz* 1571, IT 34;

Ia > ja-; o > u; apokopa -us: **Jacub**: *Jacub Stepan Czupurnowiczi*, *Jacub Czinczko*, *Janusz a Jacub Diakowski*, *Jacub Simanowicz* 1560–1563, RBS 483, 427, 414, 459; *Jacub Olchowik* 1578, IG 321;

Ia > Ja; o > u; apokopa -us: **Jakób/Jakub**: *Jakub Jadek, Jakub Markowicz* 1528, JI 196, 214; *Jakub Joskowicz* 1560, PK 15; *Jakub Maciejkowicz* 1560, PMŁ 158; *Jakub Bacharski* 1560–1563, RBS 449; *Jakub Ihnatów, Jakub Mazan* 1578, IG 75, 311; *śl. Jakób Ailiorowski, śl. Jakób Siekierka* 1580, JI 115, 120; *Jakub Sędzik* 1565, IA 3; *szl. Jakub Malewski, szl. Jakub Sienicki* 1569, AU 273, 278; *Jakub Moniuszko* 1640–1641, KB 22; *Jakub malarz* 1663, RP 685; *Jakub Kamiński* 1674, RM 285; *szl. Jakub Białosuknnia* 1676, RPD 350;

wst.: Ia > Ja-: **Jakow**: *Jakow Jaśkiewicz* 1639, OP 112;

Ia > Ja-; o > u; b > w: **Jakuw**: *Jakuw Kuncew* 1578, IG 313.

Formy pochodne:

Jak: *Jak Paskowicz* 1558, IS 55; *Jak Mikołaiowicz, Jak Paskiewicz* 1560–1563, RBS 480, 481; *Jak, Marczisko Jakuboncz* 1563, RBS 481;

Jak-:

-el: **Jakiel**: *Jakiel Jakubowicz, Jakiel Kietheniewicz* 1558, IS 55;

-sa: **Jaksa**: *Mikołaj Jaksa Bykowski star. Zakroczymski* 1688, UP 136;

-uch: **Jakuch**: *Jakuch Kopytowicz* 1551, IMLII 297;

-un: **Jakun**: *Jakun Noska* 1560, PK 13;

-usz: **Jakusz**: ... *Jakuss Annuszczenięta* 1558, IBS 74; *Jakusz z Jabłoni* 1580, JI 87;

Jakub-:

-ich: **Jakubich**: *Jakubich Kobusek* 1580, JI 87;

-ko: **Jakubko**: *Jakubko Narkiewicz* 1558, IS 58;

afereza Ja-: Kuba-:

-as: **Kubas**: *Kubas Woyth* 1558, IB 44.

Protonazwisko:

Jakob-:

-owic: **Jakobowic**: *Paweł Jakobowic* 1558, RG, 10;

Jakub-:

-ow: **Jakubow**: *szl. Olechno Jakubow, szl. Szczęsny Zembrowski Jakubow* 1569, AU 276, 274; *ślachetny Jerzy Jakubow* 1580, JI 44;

-ów: **Jakubów**: *Iszkiel Jakubów, Pietral Jakubów* 1578, IG 74, 97;

-owicz: **Jakubowicz**: *Baltromiej Jakubowicz, Juri Jakubowicz, Rafał Jakubowicz* 1528, JI 193, 187, 192; *Hryc Jakubowicz* 1551, IMLII 258; *Biel*

- Jakubowicz, Jakiel Jakubowicz, Matey Jakubowicz Czastnik, Szczesny Jakubowicz* 1558, IS 53,55,193,57; *Grzegorz Jacubowicz* 1558, RG 466; *Paweł Jacubowicz* 1560–1563, RBS 469; *Josko, Karp Jakubowiczi, Olechno Jakubowicz* 1560, PK 13; *Stank Jakubowicz* 1565, IA 5; *Sowościan Jakubowicz, Iwan Jakubowicz* 1639, OP 124;
- onicz: **Jakubonicz:** *Miklias Jakubonicz, Jak, Marczisko Jakuboniczi* 1560–1563, RBS 481;
- ik: **Jakubik:** *Frącko Jakubik, Jan Jakubik, Hryc Jakubik, Miszko Jakubik, Andrzej Jakubik, Symon Jakubik z żoną, Wawrzyniec Jakubik z siostrą* 1662, PnM 413–494; *szl. Andrzej Jakubik* 1676, RPD 349;
- ski: **Jakubski:** *Jakubski* 1528, JI 204;
- owa: **Jakubowa:** *Jakubowa żona* 1560, PK 6; *Jakubowa Węgierska, Jakubowa Woitowa s Sannikow* 1571, IT 15, 27; *Jakubowa, Jakubowa wdowa* 1640–1641, KB 10, 17; *Zofia Gnoińska Jakubowa Dębińska* 1648, AKJ 210; *Jakubowa, Jakubowa vidua, Jakubowa wdowa, Jakubowa samowtor* 1662, PnM 434, 414, 512, 545; *szl. Jakubowa wdowa* 1676; RPD 348;
- icha: **Jakubicha:** *Jakubicha wdowa* 1551, IMŁI 11;
- Jakubow-//Jakubów-; **Jakubowo-:
- ski: **Jakubowski:** *Alexander Jakubowski Sobieszky, pan Jendrzei Jakubowski wdowiec, pan Nikolai Sobieszky Jakubowski, pan Mateusz Jakubowski Skorynka* 1662, PnM 517,518;
- ska: **Jakubowska:** *Marcinkiewicz Jakubowska, komornica Anna Jakubowska wdowa, pani Sebasianowa Jakubowska, pani Janowa Kłaszewicz Jakubowska* 1662, PnM 407, 517;
- Jakow-:
- Jakow:** *Jacko Jakow* 1578, IG 139;
- icz: **Jakowicz:** *Stasz Jakowicz* 1558, RG 26;
- ów: **Jakowów:** *Parfien Jakowów* 1578, IG 315;
- *Jakowiec-:
- ew: **Jakowcew:** *Arciuch Jakowcew, Parfien Jakowcew* 1578, IG 308;
- *Jakowko-:
- icz: **Jakowczicz:** *Naum Jakowczicz* 1560–1563, RBS 497;
- ik/-yk: **Jakowczyk:** *Radziwon Jakowczyk* 1560–1563, RBS 497;
- *Jakon-:
- ow: **Jakonow:** *Matszey Jakonow* 1578, IG 60;

*Jakoszek-//*Jakoszko-:

-a: **Jakoszka**: *Jan Jakoszka* 1622, PnM 419;

*Jakuć-:

-icz: **Jakucicz**: *Janko Jakuczicz* 1560–1563, RBS 472;

-ik: **Jakucik**: *Marina Jakucik* 1668, S.;

*Jakuczeń-:

-uk: **Jakuczeniuk**: *Thomas Jakuczeniuk* 1671, S.;

*Jakul-:

-icz: **Jakulicz**: *Bartosz Jakulicz* 1558, IS 54;

Jakulicz-:

-icz: **Jakulczicz**: *Naum Jakulczicz* 1560–1563, RBS 497;

Jakusz-:

-ów: **Jakuszów**: *Szymko Yakuszów* 1578, IG 299;

-ewicz: **Jakuszewicz**: *Jan, Andrzej Jakuszewicz* 1528, JI 195;

-owa: **Jakuszowa**: *Jakuszowa z synem* 1662, PnM 422;

*Jakuta-:

-ycz: **Jakutycz**: *Szymon Jakutycz* 1578, IG 85;

Kob-:

-ec: **Kobiec**: *Tomko Kobiec* 1551, IMŁII 267; *Stefan Kobec* 1662, PnM 423;

-usz: **Kobusz**: *szl. Jadam Kobusz Andrzejow* 1569, AU 275;

-owa: **Kobcowa**: *Owdziowa Kobcowa* 1662, PnM 425;

*Kobek-//*Kobko-//*Kobiec-:

-ik/-yk: **Kobczyk**: *Sak Kobczyk* 1662, PnM 411;

-icha/-ycha: **Kobczycha**: *Kobczycha wdowa, Kobczijcha wdowa* 1551, IMŁII 26, 280; *Maryna Kobczycha* 1662, PnM 428;

*Kobosek-:

-a: **Koboska**: *Jan Koboska* 1558, IB 39; *Wojciech olim Petri Koboska, Sebastian Koboska* 1640–1641, KB 2;

*Kobus-:

-ek: **Kobusek**: *Jakubich Kobusek* 1580, JI 87;

Kobusek-:

-owicz: **Kobuskowicz**: *Iwasko Kobuskowicz* 1558, IB 42;

*Kub-//*Kuba-:

-ik: **Kubik**: *Adam Kubik z żoną ...* 1662, PnM 483.

*Kubek-:

-icha/-ycha: **Kubczycha**: *Kubczycha wdowa* 1551, IMŁII 45;

Jan

Jan, z hebr. j(eh)ochanan ‘Jahwe obdarzył łaską’ (Tron.–Wal.144), przejęte do gr. Ἰωάννης, łac. Ioannes, Iohannes, w scs. wystąpiło w formach Иоанъ, Иоаннь (MalI 243), cerk. Иоанн (Sup. 192). W Biblii jest to imię 26 postaci biblijnych. W przekładach zazwyczaj pojawia się forma Jochanan. W ST imię to noszą: a) kapłan z rodu Sadoka (1 Krn 5,35n); b) Beniaminita sprzymierzony z Dawidem (1 Krn 12,5); c) Gadyta sprzymierzony z Dawidem (1 Krn 12,13); d) odźwierny z rodu Koracha (1 Krn 26,3); e) Judejczyk, oficer Jozafata (2 Krn 17,15); f) ojciec Izmaela, może tożsamy z poprzednim (2 Krn 23,1); g) ojciec Azariasza z pokolenia Efraima (2 Krn 28,12); h) najstarszy syn Jozjasza (1 Krn 3,15); i) syn Kareacha (Jr 40,7n / 2 Krl 25,23n); j) syn Hakkatana (Ezd 8,12); k) syn Eliasziba (Ezd 10,6); l) Izraelita spośród synów Bebaja (Ezd 10,28); m) syn Ammonity Tobiasza (Ne 6,18); n) kapłan, głowa rodu Amariasza (Ne 12,13); p) syn Elioenaja, potomek Zorobabela i króla Jojakina (1 Krn 3,24) a zarazem przodek Jezusa (Łk 3,27); r) najstarszy syn Mattatiasza z przydomkiem Gaddi (1 Mch 2,2; 9,35–42); s) członek kapłańskiego rodu Akkosa (1 Mch 8,17); t) Jan (Hirkan I) syn Szymona Machabeusza (1 Mch 16,2.14). W NT: a) syn Zachariasza, zwany Chrzcicielem; b) syn Zebedeusza i brat Jakuba, jeden z Dwunastu; c) ojciec Szymona Piotra J 1,42; 21,15–17; wg Mt 16,17: Jona); d) członek rodu arcykapłańskiego (Dz 4,6); e) Jan Marek (Dz 12,12.25; 13,5.13; 15,37). W XVI–XVII w. na Podlasiu było to jedno z najpopularniejszych imion. W zależności od zabytku piśmiennictwa występowało w formach podstawowych łac., pol. oraz wsł. oraz w licznych formach alternacyjnych. W materiale źródłowym nie wystąpiła poprawna forma cerkiewnosłowiańska imienia Ioann. W pewnym sensie można uznać za zmodyfikowaną postać cerkiewnosłowiańską formę Joan, chociaż możliwa jest również apokopa wygłosowego -es w wariacie łacińskim: Joannes > Joan. Kontekst i dodatkowe określenia występujące obok imienia nie pozwalają jednoznacznie stwierdzić, która wersja jest prawdziwa. Niezwykłą popularność imienia w badanym okresie historycznym potwierdza bogactwo form pochodnych – zarówno wśród imion, jak i w derywatach nazwiskowych, por.: łac. Io > Jo-: **Joannes**: *Joannes Siedlecki* 1569, AU 272; *Joannes Adamczyk*, *Joannes Litwin*, *Joannes Arasimik*, ... *Harasimik*, *Joannes Casimirus Biernecki*, *nobilis Joannes Ozep* 1662, PnM 443, 435, 442, 443, 448; *Joannes Monicki* 1669, S.; *Joannes Ostkiewicz* 1670, S.; **Joannis**: *Joannis olim Adae*

- Cruszewski* 1569, AU 254; *Joannis Boguszewski, N. Joannis Paprocki* 1640, KD 45, 9; *Joannis Nikitorowicz* 1662, PnM 411;
- Joan:** *Joan Hohol* 1520, JIII 244; *Joan Harasimowicz praezbiter Kozieradzki* 1662, PnM 482;
- pol.: *loa-* > *Ja-*; *nn* > *n*; *apokopa -es*: **Jan:** *Jan syn Dobrogosta* 1342, UP 90; *Jan* 1388, UP 90; *Jan Siekierka pisarz* 1514, UP 75; *Jan Matiewicz, Jan Stankowicz Panok* 1528, JI 187, 192; *Jan Monkowicz* 1536, O 23; *Jan Siekierski* 1541, UP 75; *Ian Nowosad* 1551, IMLII 268; *Jan* 1558, IS 57; *Jan Moszczeński* 1560, PMŁ 170; *Jan Mierzwiński* 1560–1563, RBS 426, 450; *Jan Siedlecki* 1569, AU 272; *Jan Jodkowic* 1571, IT 13; *Jan Dzidziulewicz* 1573, IT 39; *Jan Augustynow, Jan Domkniew, Jan Jagiełó* 1578, IG 304, 71, 141; *Jan Jorga z Rosochatego* 1580, JI 55; *Jan Andrukowicz, Jan Iląda* 1639, OP 113, 119; *Jan Jadaczyk* 1640–1641, KB 4; *Jan Sępkowski Żołnierz* 1648, AKJ 210; *poddany Jan Mazurczyk, Jan Moskal, Jan parobek* 1662, PnM 514, 412, 494; *szł. Jan Moszenka* 1676, RPD 349;
- wśl.: *cerk. Иоанн* > **Iwan:** *Iwan Semenowicz Sapieha* 1513, UP 152; *Iwan Bitij, Iwan Mieszko* 1551, IMLII 269, 245; *Iwan Moskalewicz, Iwan Osuło* 1558, IB 28, 41; *Iwan Panasewicz* 1558, IS 49; *Waszil a Iwan Maliewiczzy* 1558, RG 15; *Iwan Mackowicz* 1560, PK 13; *Iwan Siodelnik* 1562, RBS 452; *Iwan Anchimowicz, Iwan Awdzieszewicz, Iwan Doroszewicz, Sidor, Klim, Iwan Dziedzieckowicze, Koc, Iwan, Jesko Jaroszewicz* 1560, PMŁ 122,123; 153, 141, 169; *Iwan zięć Serafinow, Iwan zięć Sierkow* 1571, IT 32,33; *Iwan Bartniuk, Iwan Duniew* 1578, IG 73, 140; *Iwan Pałczewski, Iwan Paniuczyc* 1639, OP 120, 113; *Iwan Lipiński* 1648, AKJ 210; *Iwan Matczuk, Iwan Mormolik, Iwan Nikiforowicz praezbiter czerkwi Łosickiej* 1662, PnM 422, 525, 412;
- Jawan:** *Paweł z Jawanem* 1558, IB 38.

Formy pochodne:

łac. *Johannes* > *Han//Chan*:

Han: *Han a Roman* 1551, IMLII 255; **Chan:** *Chan Liewoniewicz, Chan Łubienyczyc* 1551, IMLII 250, 296;

-ko: **Chanko:** *Chanko Chilkowicz, Chanko Ulkowicz* 1560, PK 15; *Chanko Lewoniewicz* 1560, PMŁ 123; *Chanko Kuwietycz* 1567, IMBS 183;

-'uk: **Haniuk:** *Haniuk Nicyporowicz* 1560, PMŁ 171;

-us: **Hanus:** *Hanus Podkowicz* 1565, IA 4; *Hannus Złotnik* 1571, IT 15; *Hanus Soth* 1580, JI 73;

Jan-:

-ek: **Janek:** *Janek Bolsnonicz* 1560–1563 RBS 471; *Janek Bogdzik, Janek Dawidzik, Janek Gospodzik, Janek Mikowicz* 1566, IA 10, 11, 12; *Janek Dzdziulik, Janek Grygowicz, Janek Krystończyk* 1639, OP 133, 134; *Janek Momotek, Janek Sik* 1571, IT 18, 23;

-ko: **Janko:** *Janko Androsowicz* 1545, IMŁI 93; *Janko Obielkowicz* 1551, IMŁII 257; *Janko Jodeskonicz, Janko Materuszowicz, Janko Narkiewicz* 1558, IS 57, 55, 58; *Janko Michałowicz* 1558, RG 55; *Janko Mikołaiewicz* 1558, IB 38; *Janko Ostrowski* 1560, PMŁ 128; *Janko Balzinonicz, Janko Jadam, Janko Bielenicz, Janko Budkonicz, Janko Goikowicz, Janko Mikutkowicz* 1560–1563, RBS 472, 483, 471, 468, 484; *Janko Baranoicz* 1569, AU 264; *Janko Niedzwiednik* 1578, IG 312;

-uc: **Januc:** *Januc Łodyczyc, Januc Mosiewicz, Januc Nargielowic, Januc a Stasz Narkiewici, Januc a Hapon Sziedelniki* 1558, RG 6, 23, 5, 25; *Januc Miłoniew* 1578, IG 331;

-uć: **Januć:** *Januć Andrukiew* 1578, IG 74;

-ucz: **Janucz:** *Janucz Antonowicz, Narucz a Janucz Radzikowicz, Janucz Koruczewicz, Janucz a Stańko Milkiewiczzi* 1558, RG 14, 17;

-us: **Janus:** *Janus Rozwij* 1640–1641, KB 20;

-usz: **Janusz:** *Janusz, Matey Guzewicz, Janusz Janowicz, Janusz Martinowicz* 1528, JI 195, 187; *Janusz Bezruczkowicz* 1558, IS 55; *Januss a Pietrucz Jankowiczy* 1558, RG 18; *Janusz a Jacub Diakowski* 1560–1563, RBS 414; *Janusz Gładki, Janusz Joszkowicz* 1565, IA 3, 4; *Janusz Maczkiewicz* 1566, IA 9; *Januss Owdziei* 1571, IT 25; *Janusz Biały* 1578, IG 54;

-uch(o): **Januch:** *Januch Buiwidow* 1578, IG 300; **Janucho:** *Janucho Husarów* 1578, IG 302;

-uta: **Januta:** *Januta Czyżow, Januta Jaskow* 1578, IG 305, 323;

Janek-//Janko-:

-uk: **Janczuk:** *Janczuk* 1545, IMŁ 98;

-yk: **Janczyk:** *Janczyk Butkiewicz* 1558, IS 57;

-ko: **Janeczko:** *Janeczko* 1545, IMŁI 98;

Janik-:

-ko: **Janiczko:** *Janiczko Tersia gospodarz* 1662, PnM 533;

Janusz-:

-ko: **Januszko:** *Janusko Jankow* 1558, RG 366; *Januszko Naszuczycz* 1566, IA 11; *Januszko Klimow* 1578, IG 82;

-el: **Janssel:** *Janssel Mateiowicz* 1560–1563, RBS 483;

Ja-:

-ś: **Jaś:** *Jaś Masłowski, Jaś Mostowski* 1558, IS 50;

-sz: **Jasz:** *Jasz Jorew* 1578, IG 70;

Jas-//Jaś-:

-ek: **Jasiiek:** *Jasiek Mazurczyk* 1639, OP 132;

-ko: **Jasko:** *Jasko Ondrelenia* 1551, IMŁII 261; *Jasko Paluchowicz* 1560, PK 12; *Jasko Nieszczorowicz* 1566, IA 9; *Jasko MIchajłów, Jasko Monsiew, Jasko Nowik* 1578, IG 323, 84, 303; *Jasko Dmitruk, Jasko Hołodczyk, Jasko Kopik, Jasko Orechwicz, Jasko Rozey* 1662, PnM 426, 430, 426, 529, 432; *Jasko Cybulik chłop, Jasko Hryciuk* 1674, RM 249, 285; **Jaśko:** *Jaśko Iwaskowicz, Jaśko woyt* 1558, IB 44, 39; *Jaśko Cybulewicz, Jaśko Lachowicz, Jaśko Padagiel, Jaśko Sieczka* 1639, OP 114, 108, 142, 109;

-uk: **Jasiuk:** *Jasiuk Drunczew* 1578, IG 73;

Jasz-//Jesz-:

-ko: **Jaszko:** *Jaszko Antonik, Jaszko Hawrylik, Jaszko Dmitryk, Jaszko Han, Jaszko Hawrylik, Jaszko Kuczko zięc, Jaszko Niczanka* 1662, PnM 439, 438, 431, 432, 438, 439, 432; **Jeszko:** *Jeszko olim Konczowicz* 1569, AU 246;

Jawan:

-uta: **Jawnuta:** *Jawnuta Nieczaiewicz* 1565, IA 8;

Iwan:

-ec: **Iwaniec:** *Iwaniec, Dorosz Ihnatowicz* 1528, JI 196;

-ko: **Iwanko:** *Maxim a Iwanko Klimowiczi, Iwassko a Iwanko Kolbasszczyz, Iwanko Maciewicz* 1558, RG 376, 15; *Iwanko Onaciewicz* 1558, IN 73, 74; *Iwanko Chwiedczowicz* 1560, PK 13; *Iwanko Mastalierz* 1662, PnM 437; *Iwanko Minicz* 1567, IMBS 183; *Iwanko Miskiew, Iwanko Pilipów* 1578, IG 82, 76;

Iwa-:

-cz: **Iwacz:** *Iwacz* 1577, JI 171;

-s: **Iwas:** *Iwas Mackowicz* 1558, IB 42;

Iwas-//Iwaś-:

-ko: **Iwasko:** *Desz z Iwaskiem, Iwasko brath, Iwasko Rudnik* 1558, IB 43, 38, 57; *Iwasko Drobiszewicz* 1558, IS 58; *Iwasko Bogdankoicz, Iwasko Miskownic* 1560–1563, RBS 457, 463; **Iwaśko:** *Iwaśko Oniskow* 1578, IG 323;

Iwasz-:

-ko: **Iwaszko:** *Iwaszko (Iwan) Ilinicz* 1476–1478, UP 90; *Iwaszko Ilinicz* 1520, JIII 245; *Iwaszko Dzierewianka, Iwaszko Hladkowicz, Iwaszko*

Pacowicz 1551, IMLII 335, 308, 313; *Iwaszko Bielamin* 1558, IN 70; *Hrymas i Iwassko Ilkiewiczzy*, *Iwassko Rusan Iwassko a Iwanko Kolbasszczyzy*, *Iwassko Kozłowicz*, *Iwassko Maczieykowicz*, *Iwassko a Siezon Sawiczy*, *Iwassko a Radziwon Sieliwonowiczzy* 1558, RG 376, 361, 362, 376, 28, 32; *Iwaszko Kleszkowicz Mielnik* 1560, PML 158; *Iwaszko Arciuchow*, *Iwaszko Botoyka*, *Iwaszko fiedrów* 1578, IG 309, 303, 314; *Iwaszko Miniewicz* 1662, PnM 522;

Iw-:

-och: **Iwoch**: *Iwoch filius Andreae* 1569, AU 259;

Iwel-:

-as: **Iwlas**: *Iwlas* 1558, IS 53;

Afereza i: Iwan > Wan-:

-'uta: **Waniuta**: *Waniuta Pijrczycz* 1551, IMLII 268; *Waniutha Kristel* 1558, IB 40; *Waniuta Kowal*, *Waniuta Waskowicz* 1558, IS 48, 53; *Waniuta Kulikiewicz* 1560, PK 9.

Protonazwisko:

Joann-:

-owicz: **Joannowicz**: *Micz Joannowicz* 1560–1563, RBS 433;

Han-:

Han: *Jaszko Han* 1662, PnM 431;

-ewicz: **Haniewicz**: *Wac Haniewicz* 1551, IMLII 264;

*Haniec-//Chaniec-:

-ewicz: **Hancewicz**: *Cimosz Hancewicz* 1560, PML 124; *Chancewicz: Macko Chancewicz* 1551, IMLII 289; *Martin Chancewicz* 1567, IMBS 181;

-owicz: **Chanczowicz**: *Piothr Chanczowicz* 1558, RG 366;

Hanko-//Chanko-:

-owicz: **Hankowicz**: *Perchur brat jego (Hankowicz)*, *Wasko Hankowicz* 1545, IMLI 12, 92; *Piotr Hankowicz*, *Pierchuc Hankowicz* 1551, IMLII 266, 300; *Hleb Hankowicz woit Moszczony* 1560, PML 162; *Wasko Hankowicz*, *Hankowicz* 1662, PnM 502, 520; **Chankowicz**: *Olisiey Chankowicz* 1662, PnM 413;

-uk: **Hanczuk**: *Stefan Hanczuk* 1662, PnM 522;

Hanczuk-:

-icz/-ycz: **Hanczuczycz**: *śl. Lewko*, *s. śl. Lawryla Hanczuczicz* 1580, JI 123;

Jan-:

- ow: **Janow:** *Macieja Janowego i małych synowców* 1569, AU 293; *Hryc Janow* 1578, IG 63; *śl. Stanisław Janow z Nowosiołk* 1580, JI 77;
- ów: **Janów:** *Wojciech Janów* 1578, IG 70;
- ’ewicz: **Janiewicz:** *Wawrzyniec, Szczęsny Janiewicz* 1639, OP 132;
- owicz(z): **Janowicz(z):** *Nikodem Janowicz Świejko z Ciechanowca h. Dąbrowa, podstoli litewski, Woitek Janowicz Kłoczko ochm. Kr. Heleny* 1520, JIII 246; *Andrey Janowicz Boyko, Awgusztyn Janowicz, Hryhor Janowicz Poczu-ta, Janusz Janowicz, Mikołaj Janowicz, Stan Janowicz, Tomko Janowicz, Wenclaw Janowicz* 1528, JI 187, 217, 189, 187, 196, 192, 216; *Hryn Janowicz* 1545, IMŁI 105; *Maciey Janowicz* 1551, IMŁII 249; *Andrzej Janowicz* 1558, RG 28; *Szimko Janowicz* 1558, IB 41; *Janowicz s Siekierek* 1571, IT 9; *Piotr Janowicz z Brześcia, Krobnik, od Stanisława Janowic* 1580, JI 80, 90; *Wojciecj Janowicz Irzykowicz* 1613, UP 128; *Adam Janowicz, Bartłomiej Janowicz* 1639, OP 123;
- owa(ja): **Janowa(ja):** *Janowaja wdowa, Janowaia Geraltowaia wdowa* 1528, JI 193, 216; *Janowa Grotowa* 1560–1563, RBS 420; *Janowa Dobkowlanka, Janowa Kapiccyna* 1571, IT 9, 11, 30; *Slepa Janowa* 1577, JI 165; *Janowa* 1578, IG 299; *Dusakowa Janowa z Mińska, przekupka, śl. Hanna żona Janowa* 1580, JI 98, 98; *Anna, wdowa Janowa, Marcin i Janowa wdowa* 1640–1641, KB 7; *Janowa wdowa, pani Janowa Kłaszewicz Jakubowska, Janowa Humienkowa, Janowa Gryglowa wdowa* 1662, PnM 442, 513; 517, 526; *Janowa wdowa* 1676, RPD 387;
- owna: **Janowna:** *śl. Ustiny Janowny* 1580, JI 102;
- Janek-//Janko-//*Jenko-:
- Janko:** *Juda Janko, Osip Janko* 1551, IMŁII 264, 267;
- icz//-ycz: **Janczycz:** *Oleszko Janczycz* 1560, PMŁ 125;
- enia: **Janczenia:** *Sierhey Janczenia* 1551, IMŁII 285;
- icha//-ycha: **Janczycha:** *Kataryna Janczycha* 1662, PnM 428;
- owicz: **Jenkowicz:** *Iwan Jenkowicz* 1545, IMŁI 117;
- ’ew: **Jankiew:** *Bohdziey Jankiew, Matul Jancew, Paczuk Jancew* 1578, IG 77, 141, 318;
- ow: **Jankow:** *Janussko Jankow* 1558, RG 366;
- ów: **Janków:** *Paweł Janków* 1578, IG 330;
- owicz: **Jankowicz:** *Szyman Jankowicz* 1514–1519, Wiś 333; *Martin Jankowicz* 1528, JI 214; *Szczepan Jankowicz* 1545, IMŁI 102; *Januss a Pietrucz Jankowicz* 1558, RG 18; *Miklasz Jankowicz* 1558, IS 49; *Hleb Jankowicz,*

Wasko Jankowicz z synem Hrynkiem 1560, PMŁ 127, 124; *Pachnik Jankowicz, Stasnik Jankowicz* 1565, IA 7; *Stephan Jankowicz, Marcin Jankowicz* 1662, PnM 528;

-onicz: **Jankonicz**: *Piotras Jankonicz* 1560–1563, RBS 483;

-'uk: **Janczuk**: *Jan Janczuk* 1662, PnM 440;

-owa: **Jankowa**: *Jankowa wdowa* 1551, IMŁI 9; *Jankowa Noszuczycz* 1558, IS 51;

-icha//ycha: **Janczycha**: *Janczycha komornica, Kataryna Janczycha* 1662, PnM 421, 428;

Jankow-//Janków-; **Jankowo-//Janki-:

-ski: **Jankowski**: *Hipolit Jankowski z Brześcianki, starosta białostocki* 1520, JIII 255; *Ipolitus Jankowski de Brzesczianka* 1569, AU 244; *Jankowski* 1571, IT 7, 22, 32; *Potomkowie pana Jana Jankowskiego* 1640–1641, KB 10, 32; *Jankowski Kapral* 1663, RP 788; *szl. Stanisław Jankowski, szl. Marcin Jankowski stary* 1676, RPD 387;

*Janiec(z)-:

-ew: **Jancew**: *Matul Jancew, Paczuk Jancew* 1578, OG 141, 318;

-ewicz: **Jancewicz**: *Macko Jacko Jancewicze* 1560, PMŁ 136;

*Janecek-

-ow: **Jancekow**: *Stas Jancekow* 1578, IG 61;

Janeczko-:

-owicz: **Janeczkwicz**: *Stanisław Janeczkwicz* 1558, IS 53;

*Jancel-:

-ew: **Janceliew**: *Jurgisz Janceliew* 1558, RG 366;

Janc(z)ew-; **Janczewo-:

-ski: **Janczewski**: *Pan Jan Janczewski Pisarz Wiski* 1640–1641, KB 40; *Joannes Janczewski* 1670, S.;

-ska: **Janczewska**: *pani Felicjanna Janczewska* 1662, PnM 442;

*Jancur-:

-ak: **Jancurzak**: *Bartek Jancurzak z żoną* 1662, PnM 494;

-ik/-yk: **Jancurzyk**: *Jan Jancurzyk z żoną, syn, parobek* 1662, PnM 494;

*Janik-:

-ki: **Janicki**: *Paweł Janicki* 1661, UP 87;

*Janikow-//*Janików-; **Janikowo-:

-ski: **Janikowski**: *Hipolit Janikowski* 1569, UP 50; *ur. P. Ipolit Janikowski, podsedek bielski* 1580, JI 117;

*Janiejko-:

-owic: **Janiejkowic**: *Stas Janiejkowic* 1573, IT 46;

*Janilko-:

-owicz: **Janilkowicz**: *Koc Janilkowicz* 1560, PMŁ 134;

Januc(z)-:

-ew: **Janucew**: *Stas Janucew* 1578, IG 328;

-yk: **Januczyk**: *Tomek Januczyk, Stanisław Januczyk, Jakub Januczyk* 1662, PnM 433, 438, 439;

Janus(z)-:

-ow: **Janus(z)ow**: *ślach. Christof niegdy Janusow* 1580, JI 8; *Sebastyan Januszow z cześnikami swemi* 1580, JI 28;

-ewicz: **Januszewicz**: *Maciek Januszewicz* 1565, IA 8;

-owicz: **Janusowicz**: *ślachetny Wawrzyniec Janusowicz* 1580, JI 39;

-ik: **Janusik**: *Bartosz Janusik, Stanisław Janusik, Jan Janusik* 1662, PnM 410, 523;

-ik/-yk: **Januszyk**: *Krzysztoph Januszyk z żoną, Woiciech Januszyk, Marcin Januszik* 1662, PnM 494, 495, 439;

Januszko-:

Januszko: *Andrzej Janussko* 1571, IT 11;

-ik/-yk: **Januszczyk**: *Nikifor Janusczyk, Tymosz Janusczyk* 1662, PnM 433;

*Januszczynek-//*Januszczyńko-:

-ik/yk: **Januszczynczyk**: *Andrzej Januszczynczyk* 1558, IS 49;

Januta-:

-icz: **Januticz**: *Maciej Januticz* 1514–1519, Wiś 333;

-ewicz: **Janutewicz**: *Andrzej Janutewicz Komorowski* 1514–1519, Wiś 333;

Jaś-:

-owa: **Jasiowa**: *Jasiowa* 1578, IG 317;

*Jasiew-; **Jasiewo-:

-ski: **Jasiewski**: *śl. Łukasz Jasiewski* 1580, JI 249;

Jasiek-//Jaśko-:

Jaśko: *szl. Marcin Jasko* 1569, AU 269;

-'ew: **Jaśkiew**: *Mikołaj Jaskiew* 1578, IG 141;

-ow: **Jaśkow**: *Januta Jaskow* 1578, IG 323;

-'ewicz: **Jaśkiewicz**: *Jakow Jaśkiewicz* 1639, OP 112;

-owicz: **Jaśkowicz**: *Kucz Jaskowicz* 1558, IB 40; *szl. Walenty Jaskowicz* 1569, AU 290; *Dac Jeskowicz, Wasil Jeskowicz* 1545, IMŁI 94, 117;

-owa: **Jasiekowa**: *Jasiekowa wdowa* 1662, PnM 521; **Jaškowa**: *Jaskowa wdowa* 1560, PK 7; *Młynarzowa Jaskowa, Jaskowa Czerczyna, Jaskowa kucharzowa* 1662, PnM 530, 536;

*Jesko-:

-owicz: **Jeskowicz**: *Oliszni Jeskowicz* 1551, IMŁII 296; *Jewchim Jeskowicz* 1560, PMŁ 122;

*Jasień-; **Jasień-:

-owicz: **Jasienowicz**: *Ibragim Jasienowicz* 1582, AWAK 31, s. 33;

-ski: **Jasieński**: *Wojciech Jasieński* 1520, JIII 249; *Wojciech Jasienski kuchmistrz lit.* 1549, UP 43; *od Jakuba Jasienskiego* 1580, JI 117; *szl. Jasienski* 1676, RPD 354;

*Jasin-; **Jasin-:

-ski: **Jasiński**: *Andrzej Jasiński* 1520, JIII 249; *pater Nicolaus Jasinski, Jan Jasinski y dziewczka* 1662, PnM 441, 515, 482;

Jasiuk-:

-owna: **Jasiukowana**: *vidua Jasiukowna* 1662, PnM 443;

*Jasuń-; **Jasuń-:

-ski: **Jasuński**: *Pan Woyciech Jasunski* 1640–1641, KB 37;

Jaszko-:

-enia: **Jaszczenia**: *Maciey Jaszczenia* 1662, PnM 440;

Jeszko-:

-owicz: **Jeszkowicz**: *Dziemid Jeszkowicz* 1551, IMŁII 251;

*Jaszynek-//*Jaszynko-:

-ic/-yc: **Jaszynczyc**: *Raczko Jassynczyc, Tomek Jassynczyc* 1558, IS 49;

*Jaszczynek-//*Jaszczynko-:

-'anka: **Jaszczynczanka**: *Hania Jaszczynczanka* 1558, IS 45, 49;

Iwan-:

Iwan: *Knucik Iwa, Tymosz Iwann* 1558, IS 54, 52; *Wieremiei Iwan* 1560–1563, RBS 470;

-ow: **Iwanow**: *Chwiedko Iwanow* 1558, IS 52; *Hawryło Iwanow* 1558, RG 26; *Fedor Iwanow* 1639, OP 116; *Bartosz Iwanow zięć* 1662, PnM 413;

-ów: **Iwanów**: *Romuszko Iwanów* 1578, IG 309;

-owicz: **Iwanowic(z)**: *Aleksander Iwanowicz Chodkiewicz, wojewoda nowogrodzki* 1520, JIII 247; *Jendrzey Iwanowicz* 1545, IMŁI 12; *wójt Bohdan Iwanowicz* 1551, IMŁII 286; *Piotrasz Iwanowicz* 1558, IS 53; *Ulan Iwanowicz* 1558, RG 32; *Anton Iwanowicz, Truchon Iwanowicz* 1560, PMŁ

- 140, 158; *Lukas Iwanowicz* 1560–1563, RBS 500; *Mikuła Iwanowicz* 1566, IA 12; *Jozef Iwanowicz* 1571, IT 22; *Siemion Iwanowicz* 1639, OP 124;
- ik: **Iwanik**: *Pilip Iwanik* 1662, PnM 426;
- owa: **Iwanowa**: *Iwanowa* 1558, IB 31; *Iwanowa Nagorna* 1560, IN 65; *Monka Iwanowa* 1569, AU 275; *Zofia Iwanowa komornica*, *Smalowa Iwanowa*, *Hubczykowa Iwanowa*, *Iwanowa Saykowa*, *Iwanowa Barbara*, *Iwanowa wdowa*, *Iwanowa Karpichowa* 1662, PnM 411–528;
- icha: **Iwanicha**: *Iwanicha wdowa*, *Iwanicha Niedczycha*, *Iwanicha wdowa* 1551, IMŁII 11, 245, 283; *Iwanicha wdowa* 1558, IS 52; *Woca Iwanicha*, *Iwanicha wdowa* 1560, PMŁ 140; *Iwanicha wdowa* 1662, PnM 411–528;
- Iwanow-//Iwanów-; ** Iwanowo-:
- ski: **Iwanowski**: *Catharina Iwanowski* 1670, S,;
- ska: **Iwanowska**: *Helżbieta z Zebrzydowic Iwanowska* 1569, AU 285;
- Iwanko-:
- owicz: **Iwankowicz**: *Iwankowicz* 1545, IMŁI 105; *Josko Iwankowicz* 1558, IB 37; *Mikita a Chwedor Iwankowici* 1558, RG 4; *Hryn Iwankowicz* 1560, PMŁ 136;
- 'uk: **Iwanczuk**: *Wasko Iwanczuk z żoną* 1662, PnM 493;
- ic/-yc: **Iwanczyc**: *Nikon Iwanczyc* 1558, RG 361;
- owa: **Iwankowa**: *Iwankowa wdowa* 1578, IG 79;
- *Iwankow-//*Iwanków-; **Iwankowo-:
- ski: **Iwankowski**: *Jan*, *Stanisław Iwankowczyk*, *Stanisław olim Iwankowski* 1640–1641, KB 5, 9;
- Iwaniec(z)-:
- ew: **Iwancew**: *Kalenik Iwancew* 1578, IG 82;
- ow: **Iwanczow**: *Hapon Iwanczow* 1558, RG 32;
- Iwanczuk-:
- ów: **Iwanczuków**: *Chwiedor Iwanczuków* 1578, IG 335;
- *Iwanieś-:
- ec: **Iwansiec**: *Chryn Iwansiec* 1558, IB 25;
- *Iwantiel-:
- ik: **Iwantielik**: *Martin Iwantielik* 1662, PnM 497;
- *Iwanuszko-:
- owicz: **Iwanuszkowicz**: *Filip Iwanuszkowicz* 1560, PMŁ 153;

*Iwachul-:

-ina: **Iwachulina**: *Iwahulina wdowa* 1560, PMŁ 135;

Iwas(z)ko-:

-'ew: **Iwaszkiew**: *Szczepan Iwaszkiew* 1558, RG 28;

-ow: **Iwaszkow**: *Szymko Iwaszkow* 1578, IG 320;

-'ewicz: **Iwas(z)kiewicz**: *Okuła Iwaszkiewicz* 1558, RG 376; *Fedor Iwaszkiewicz* 1639, OP 114;

-owicz: **Iwas(z)kowicz**: *Jerzy Iwaszkowicz* 1520, JIII 248; *Maciej Iwaszkowicz*, *Sienko Iwaszkowicz* 1551, IMLII 258, 261; *Raczko, Czissko a Sieniuta Iwaszkowiczi* 1558, RG 376; *Maxim Iwaszkowicz* 1558, IS 58; *Jaśko Iwaszkowicz* 1558, IB 44; *Jarmoc Iwaszkowicz*, *Sidor Iwaszkowicz* 1560, PMŁ 167; *Tomek Iwaszkowicz* 1565, IA 7;

-uk: **Iwaszczuk**: *Chwedor Iwaszczuk* 1662, PnM 422;

-enka: **Iwaszczenka**: *Iwaszczenka komornica* 1662, PnM 533;

-onicz: **Iwaskonicz**: *Janko Iwaskonicz*, *Maxim Iwaskonicz* 1560–1563, RBS 475, 496;

-owa(ja): **Iwaszkowaja**: *Iwaszkowaia wdowa* 1528, JI 196; **Iwaszkowa**: *Ignath Iwaszkowa* 1558, IB 43;

-icha/-ycha: **Iwaszczycha**: *Iwaszczycha wdowa* 1551, IMLII 33;

Iwaszkow-; **Iwaszkowo-:

-ska: **Iwaszkowska**: *Ihnath Iwaszkowska* 1558, IB 43;

*Iwon-:

-owicz: **Iwonowicz**: *Sienko Iwonowicz* 1580, JI 123;

*Waniucha-:

-ów: **Waniuchów**: *Kaliwon Waniuchów* 1578, IG 87;

Waniuta-:

-icz/-ycz: **Waniuticz**: *Klim Waniuthicz* 1558, IB 40; **Waniuc(z)icz**: *Piotr Waniuczycz* 1551, OMLII 270; *Chicz Waniucicz* 1560–1563, RBS 477; **Waniutyecz**: *Fiedko Waniutyecz* 1551, IMLII 294; *Mojsiej Waniutyecz*, *Wasył Waniutyecz* 1560, PK 12;

-ina/-yna: **Waniuczyna**: *Waniuczyna wdowa* 1560, PK 11;

*Wanuta-:

-ik: **Wanucik**: *laboriosus Mathias Wanucik* 1662, PnM 532;

*Waniew-; **Waniewo-:

-ski: **Waniewski**: *Marina Waniewski* 1672, S.

Filip

Imię Filip, gr. Φίλιππος ‘miłośnik koni’ (Tron.–Wal. 118; MaI 216); do łac. przejęte w postaci Philippus, w scs. Филипъ., cerk. Филипп (Sup. 324); W Biblii imię to nosiło wiele postaci ST i NT. Ze ST znani są m.in.: a) Filip II, król Macedonii, ojciec Aleksandra Wielkiego (1 Mch 1,1; 6,2); b) Filip V, król Macedonii, pokonany przez Rzymian (1 Mch 8,5); c) namiestnik Antiocha IV w Jerozolimie (2 Mch 5,22; 6,11; 8,8) i in. Dla chrześcijan najważniejszą postacią jest postać z NT: Filip, apostoł z Betsaidy, jeden z Dwunastu (Mt 10,3; Mk 3,18; Łk 6,4; Dz 1,13), oraz jeden z Siedmiu, różny od apostoła Filipa, głoszący Ewangelię w Samarii (Dz 6,5; 8,4). W materiale dokumentacyjnym imię wystąpiło w formie skróconej w stosunku do gr.-łac. postaci w kilku wariantach: z zachowaniem łac. ph, w formie spolszczonej oraz w formach fonetycznie przekształconych, potocznych, por.:

łac.: **Philip**: *Philip Sachar, Philip* 1545, IMLI 102, 112; *Philip Hlebkowicz* 1560, PK 6; *Philip Czerniejkowicz* 1560, PMŁ 156; *Philip Minczewicz* 1562, RBS 500; *Philip Ochrymowicz, Łochwien a Philip y Orech* 1565, IA 10, 5; *Philip Dzieszkiew* 1578, IG 87; *Philip Beczuk, Philip Saczuk* 1662, PnM 420, 434; i/y: **Philyp**: *Philyp Kurzyna* 1640–1641, KB 17; p > s: **Philis**: *Pierchus, Philis Pauloniczy* 1560–1563, RBS 496;

pol.: **Filip**: *Filip Niemiera et Woyno* 1490, AKJ 23; *Pilip* 1551, IMLII 350; *Filip Jemielik, Filip Wielgoszewicz* 1565, IA 8, 11; *Filip Chwaleiew, Filip Rymarz, Filip Tarasów, Filip Dubieński, Filip Skomeszków* 1578, IG 333, 306, 70, 305, 335; *ślach. Filip z Nagornych Putkowicz, z dóbr brata swego Filipa, Filip Sarnacz* 1580, JI JI 8, 90, 82; i/y: **Fylyp**: *Fylyp Wawrinowicz* 1691, KWB 19.

Przekształcenia fonetycznie:

f > p: **Pilip**: *Pilip Chwaliewicz, Pilip Jucewicz, Pilip Oksiutycz, Pilip Pawłowicz* 1551, IMLII 263; 251, 330, 350; *Hrycz, Pilip Miernicz* 1558, IN 71; *Pilip, Iwan Kowierczyc Pilip Lewkowicz* 1639, OP 108, 116; *Pilip Iwanik* 1662, PnM 426;

f > ch: **Chilip**: *Chilip Chacuczycz* 1578, IG 139.

Formy pochodne:

Chil, Chilko (por. też Filemon):

f > ch; apokopa: **Chil**: *Chil Bartoszewicz* 1558, IB 41;

Chil-:

- ko: **Chilko**: *Chilko Michałowicz, Chilko Żegadło* 1558, IB 41; *Chilko Klimowicz* 1560, PML 133; *Chilko Saczuk* 1662, PnM 414.

Protonazwisko:

Filip-:

- ów: **Filipów**: *Olichwier Filipów* 1578, IG 70;
- owicz: **Filipowicz**: *Michalko Filipowicz* 1545, IMLI 104; *Zdan Filipowicz* 1639, OP 125; *Pan Jan Filipowicz* 1640–1641, KB 27; *Cristina Filipowicz* 1669, S.;
- ko: **Filipko**: *Thomas Filipko* 1670, S.; *Martinus Filipko* 1672, S.;

Filipczyk-:

- owa: **Filipczykowa**: *Filipczikowa* 1577, JI 168;

P(h)ilip-:

- ów: **Pilipów**: *Iwanko Pilipów, Alexiey Philipów* 1578, IG 76, 329;
- owicz: **Pilipowicz**: *Hryc Pilipowicz, Paweł Pilipowicz, Zusim Pilipowicz, Sienko Pilipowicz* 1551, IMLII 263, 273, 274, 349; *Taras Pilipowicz* 1558, RG 32; *Hrin Pilipowicz* 1558, IB 37; *Woytko Pilipowicz* 1558, IS 55; *Nieścier Philipowicz, Owierko Philipowicz, Zosim Zan Philipowicz* 1560, PML 158, 159; *Sowoscicy Pilipowicz* 1639, OP 109;
- onicz: **Piliponicz**: *Marko Piliponicz* 1560–1563, RBS 483;
- ik: **Pilipik**: *Mikołaj Pilipik, Simon Pilipik, Hryc Pilipik, Demko Pilipikz żono, syn, dziewczka, Silian Pilipik chłopiec służyły Pilipika Jakuba* 1662, PnM 427, 482, 483, 515;
- owa: **Pilipowa**: *Philipowa wdowa* 1662, PnM 484;
- icha: **P(h)ilipicha**: *Philipicha* 1545, IMLI 114; *Pilipicha wdowa* 1662, PnM 529;

I możliwe od tematu Chil- oraz Chic-//Chycz-:

Chil: *Iwan Chil* 1662, PnM 411:

*Chic(z)-//*Chyc(z)-:

- ewicz: **Chycewicz**: *Jacyna, Dawid Chycewicz* 1560, PML 137;
- owicz: **Chyczowicz**: *Asaj Chyczowicz* 1558, IS 54;
- 'uk: **Chyciuk**: *Andrzej Chyciuk* 1662, PnM 413;
- a: **Chica**: *Chica wdowa* 1551, IMLII 294;

*Chicik-:

- ow: **Chicikow**: *Siemion Chicikow* 1578, IG 59;

*Chiczko-:

-onicz: **Chiczkonicz**: *Schai Chiczkonicz* 1560–1563, RBS 477;

Chilko-:

-owicz: **Chilkowicz**: *Wakolla Chilkowicz* 1558, IB 38; *Chanko Chilkowicz* 1560, PK 15.

Bartłomiej

Bartłomiej, gr. Βαρθολομαίος z aram. bar Tolmaj ‘syn Ptolemeusza’ (Tron.–Wal. 62), aram. Bar-tolmaj ‘syn Tolmaja, czyli oracza’, przejęte do gr. Βαρθολομαίος, łac. Bartholomaeus, w scs. Варѳоломеи (MaI 194), cerk. Варфоломеѣ (Sup. 142). W Biblii: jeden z 12 apostołów Jezusa (Mt 10,3; Mk 3,18; Łk 6,14; Dz 1,13), identyczny z Natanaelem (J 1,45). W materiałach źródłowych z Podlasia imię to należy do bardzo popularnych. Wystąpiło w łac. postaci, pol. formie podstawowej oraz wariantach przekształconych fonetycznie i formach alternacyjnych. W tekstach łacińskich imię przybiera postać łacińską. Forma Bartłomiej stała się podstawą słowotwórczą wielu form skróconych i derywatów sufiksalnych. Warto również zwrócić uwagę na imię Warko, które mogło powstać jedynie na bazie wariantu wschodniego, cerkiewnego *Warfołomiej* lub *Warnawa*. Pełna forma podstawowa w takiej postaci ani jednego, ani drugiego imienia nie została w badanym materiale odnotowana, ale derywat od nich może świadczyć, że i pełna postać imion w takim wariacie fonetycznym, graficznym i strukturalnym na terytorium Podlasia była znana i używana. Możliwe, że od wschodniej podstawy Warfołomiej powstała skrócona forma imienia Warf-//Warfa-, która w wyniku fonetycznych zmian, częstych na badanym terenie alternacji f : ch : p, dała nam postaci: *Warch-* oraz *Warp-*. Właśnie takie elementy znajdziemy w prototypowych nazwiskach Podlasian z tego samego okresu, tym bardziej że wiele derywatów odmiennych tworzone za pomocą formantów -el oraz -ch, por. materiał źródłowy:

Bartholomeus: *Gnosus Bartholomeus Czerski de Czersk* 1640, KD 62; *Bartholomeus Kozielski* 1655, S.; *nobilis Bartholomeus Bolesta, nobilis Bartholomaeus Wyczółkowski Maslakm* 1662, PnM 417; *Bartholomeus Putgankowski* 1666, S.; **Bartholomaei**: *generosi Bartholomaei Nurzyński* 1662, PnM 418; **Bartholomeo**: *Bartholomeo Chibowski Borkulak* 1583, AK 92;

Bartłomiej: *Bartłomiej Koszewski, Bartłomiej Poniatowski, Bartłomiej Wojewódzki, Bartłomiej Wojno* 1520, 1534, 1566–1567, JIII 256, 248, 252, 250; *Bartłomiej Zaykowicz* 1558, IS 50, 57; *Bartłomiej Choroszko* 1560, PK 14; *Bartłomiej Jackowicz* 1567, IMBS 183; *Bartłomiej Żychorski stolnik podlaski* 1569, UP 150; *Bartłomiy Buraków, Bartłomiej Narojkow, Bartłomiej Suszkow* 1578, IG 301, 324, 56; śl. *Bartłomiej Andrzejów* 1580, JI 62; *Bartłomiej Janowicz, Bartłomiej Matysowicz* 1639, OP 123;

metateza l/ł i r: **Baltrromiej:** *Baltrromiej Jakubowicz* 1528, JI 193;

a > o; m' > m: **Bołtromey:** *Bołtromey Neswitski* 1528, JI 183.

Formy pochodne:

Bart-:

Bart: *Bart Misiowicz* 1558, IB 34;

-ek: **Bartek:** *Bartek Jancurzak z żoną, Bartek Wachowicz* 1662, PnM 494, 494;

-osz: **Bartosz:** *Bartosz Montowtowicz* 1484, JIII 246; *Bartosz Markowicz, Bartosz Martowicz, Bartosz Stasewicz* 1528, JI 216, 195, 189; *Bartosz Sobieszczaka* 1536, O 23; *Bartosz Rulka, Bartosz Zopowicz* 1551, IMŁII 331, 263; *Bartosz Jaczewicz* 1558, IS 56; *Bartoss Rzeznik* 1560, IN 63; *Bartosz Zukowicz* 1560, PK 17; *Bartosz Żakoński* 1560–1563, RBS 23; *Bartosz Ondrowicz, Bartosz Wiszowaty* 1565, IA 8, 7; szl. *Bartosz Osmolski* 1569, AU 272; *Bartoss Jamiollka, Bartoss Usarzowic* 1577, 1571, IT 7, 12; *Bartosz Nabinczyk* 1577, JI 164; ślach. *Bartosz syn Mikołajów z cześnikami swemi, ślach. Bartosz Wasiński* 1580, JI 16, 20; *Bartosz Stasieluk* 1639, OP 118; *Pan Bartos Irzykoicz* 1640–1641, KB 10; *pan Bartosz Buratynski, Bartosz Mazurek, Bartosz Zdan z żoną i dziewczką* 1662, PnM 519, 517, 421; szl. *Bartosz Bagiński, szl. Bartosz Drozdowski* 1676, RPD 354, 387;

-us: **Bartus:** *Bartus Kuczkwicz* 1560, PK 14;

Bartosz-:

-ko: **Bartoszko:** *Bartoszko Michałowicz* 1528, JI 193;

Baltr-:

-uch: **Baltruch:** *Baltruch Trycieika* 1578, IG 70;

-uk: **Baltruk:** *Baltruk Krawiec, Baltruk Staniwicz, Baltruk Szykszmek* 1578, IG 56, 73, 79;

Bołtr-//Boltr-:

Bołtr: *Boltr* 1578, IG 82;

-el: **Boltrel:** *Boltrel Grawczew* 1578, IG 141;

-uk: **Bołtruk**: *Bołtruk Pieczkowicz* 1558, RG 366; *Bołtruk Swieć* 1578, IG 300;
Bołtruk, Ostapko Siemionowicz 1639, OP 124;

War-:

-ko: **Warko**: *Warko Klukowski* 1528, JI 186; *Warko Uchowski* 1560–1563,
RBS 435; *Warko Uliaszewicz* 1551, IMLII 262.

Protonazwisko:

Bartłomiej-:

-ewicz: **Bartłomiejewicz**: *Piotr Barthlomieiewicz* 1558, IB 29;
-owicz: **Bartłomiejowicz**: *Hawryło Bartłomieiwicz* 1639, OP 109; *Jerzy
Bartłomiejowicz* 1639, OP 123;

*Bartłomiejek-/**Bartłomiejko-:

-ik//-yk: **Bartłomiejczyk**: *Fedor Bartłomiejczyk* 1639, OP 143;

Bart-:

-ula: **Bartula**: *Chwietko Barthulia* 1558, IB 41;

*Bartlej-:

-ewicz: **Bartlejewicz**: *Stefan Bartleiewicz* 1639, OP 112;

Bartosz-:

-ew: **Bartoszew**: *Stasław Piotr Bartoszew* 1558, IS 56;
-ow: **Bartoszew**: *szl. Dawid Bartoszew* 1569, AU 279;
-ów: **Bartoszów**: *ślachetny Tobiasz niegdy Bartoszów* 1528, 1580 JI 44;
-ewicz: **Bartoszewicz**: *Mikołaj Bartoszewicz, Woytko Bartoszewicz* 1528,
JI 193; *Chil Bartoszewicz* 1558, IB 41; *Lenart Bartoszewicz* 1558, IS 51;
Bernat z Janem Bartoszewicze 1565, IA 5; *Stephan Bartoszewicz* 1639,
OP 121;

-ek: **Bartoszek**: *szl. Stanisław Bartoszek* 1580, JI 31;

-yk: ***Bartoszyk**: *Marcin Bartoszyk* 1639, OP 118; *laboriosus Andreas Barto-
szyk, Iwan Bartoszyk, Michał Barthoszik* 1662, PnM 533, 412;

-owa: **Bartoszowa**: *Bartoszowa Szewczowa* 1577 JI 169; *żona Bartoszowa*
1640, KB 7; *nobilis vidua Barthoszowa* 1662, PnM 448;

-icha: **Bartosicha**: *Dorotha Bartosicha wdowa* 1662, PnM 440;

*Bołt-:

-owicz: **Bołtowicz**: *Panas Bołtowicz* 1560, PK 19;

Bołtr-:

-ow: **Boltrow**: *Augustin Boltrow, Szymko Boltrow* 1578, IG 62, 57;

-uk: **Bołtruk**: *Szymko Bołtruk* 1578, IG 67;

***Warch-:**

-el: ***Warchel:** *Jakób Warchel, śl. Matisz Warchel, śl. Wojciech Warchel* 1580, JI 91, 94;

***Warp-:**

-ach/-ech: ***Warpach:** *Jan Warpach* 1528, JI 192; ***Warpech:** *Jan Warpech* 1528, JI 192; *Jach Warpech* 1560, IN 66; *Stanislaus Warpech* 1569, AU 259; *Martinus olim Stanislai Warpech tenutarius, śl. Mikołaj i Jurgi Warpechow* 1580, JI 122; *Adam olim Stanislai Warpech, Jan Warpech* 1640, KB 4, 9.

Tomasz

Tomasz, aram. toma ‘bliźniak’, (stąd w języku greckim $\Delta\iota\delta\iota\mu\sigma\sigma$) (Tron.–Wal. 267), przejęte do gr. $\Theta\omega\mu\alpha\varsigma$, w łac. Thomas, w scs. Toma (MaIi 332), cerk. $\Phi\omicron\mu\alpha$ (Sup. 327). W NT jeden z dwunastu apostołów Jezusa, wymieniany obok Bartłomieja, Filipa i Mateusza (Mt 10,3; Dz 1,13). Wśród licznych świętych o tym imieniu najbardziej znani to: Tomasz Becket, Tomasz z Akwinu oraz liczni święci średniowiecza (Fros–Sowa 306–508, MaIi 332). Na Podlasiu imię funkcjonowało w wielu odmiankach. W zabytkach piśmiennictwa z XVI–XVII w. jest poświadczone imię w formie spolszczonej Tomasz oraz formach pochodnych od tej podstawy. Tworzono derywaty sufiksalne od skróconej polskiej podstawy imienia Tom- i Tum-. W zabytkach piśmiennictwa sporządzonych w języku łacińskim imię występuje w formach łacińskich, od których również powstawały derywaty sufiksalne. Odrębny temat stanowią formy wschodniosłowiańskie tego imienia. W prawosławiu imię Tomasz funkcjonowało w cerk. formie $\Phi\omicron\mu\alpha$ (Foma), lecz takiego wariantu analizowane zabytki piśmiennictwa nie rejestrują. Ślady formy cerkiewnej odnajdujemy jedynie w derywatach sufiksalnych. Natomiast licznie występuje fonetycznie przekształcona postać imienia – Choma (alternacja f : ch). Do tak fonetycznie przekształconych podstaw dodawano różnorodne formanty, por.:

łac.: **Thomas:** *Thomas a Mikolai Bierciewici* 1578, IG 6; *Thomas Brzozowski, Stanisław y Thomas Kalixtoicz, Pantalan Gaspar Thomas* 1640–1641, KB 5, 27, 14; *Thomas Kornicki haiduk, Thomas Prokopik, Thomas Rucki* 1662, PnM 525, 450, 415; *Thomas et agrus Kuxa* 1671, S.; *Thomas Kusnierz* 1673, S.; apokopa -s: **Thoma:** *Thoma Owsziani* 1569, AU 239; *Jan olim Thoma Olszewski* 1640, KB 9.

Thom-:

- ek: **Thomek**: *Thomek Korczak, Thomek Napasczicz, Thomek Prokuratorowicz* 1560–1563, RBS 440, 435; *Thomek Niemczyk krawiec* 1662, PnM 430;
 -ko: **Thomko**: *Thomko Paskowicz* 1558, IS 55; *Thomko Domasz z siobrami* 1558, IB 43; *Macz, Thomko Kudokoniczi* 1560–1563, RBS 481, 415;
 pol.: th > t; s > sz: **Tomasz**: *Tomasz Andryssowicz, Tomasz Owsiany* 1558, IB 35, 36; *Tomasz Biercew* 1578, IG 336; *ślachetny Tomasz Jassczołta* 1580, JI 48; *Tomasz Ożarowski* 1663, RP 684; *Tomasz Bagiński* 1676, RPD 354; *Tomasz Drohojowski* 1697, UP 139;

Tom-:

- ek: **Tomek**: *Tomek Jassynczyc* 1558, IS 49; *Thomek Radziejewicz* 1560–1563, RBS 420; *Tomek Iwaszkowic, Tomek i Stan Kulczyk, Tomek Maciukowicz* 1565, IA 7, 6, 3; *Tomek Bogdzik, Tomek Diki* 1566, IA 10, 11; *Tomek Ballamut, Tomek Jodko* 1571, IT 8, 14; *Tomek Mikołajczyk* 1639, OP 133; *Thomek Chłusik, Tomek Chomik, Tomek Januczyk* 1662, PnM 432, 6, 433; *Tomek Joszczyk* 1674, RM 244;
 -ka: **Tomka**: *Tomka Budzew* 1578, IG 141;
 -ko: **Tomko**: *Tomko Janowicz, Tomko Puczka* 1528, JI 216, 192; *Tomko Howinowicz* 1551, IMŁ II 274; *Tomko Duda* 1558, IB 42; *Tomko Chyliuda* 1558, IS 56; *Piotr, Tomko Choroskowicz* 1560, PK 8; *Andrzej Tomko Juskowicz, Tomko Młynarz* 1560, PMŁ 170, 130; *Thomko Czupurno* 1560–1563, RBS 483;

Tum-:

- iło: **Tumiło**: *Tumiło Maneiew, Tumiło Marcinów* 1578, IG 64, 73;

Tomek-:

- ko: **Tomeczko**: *Tomeczko* 1545, IMŁI 98;

cerk. Фома-:

- ik: **Fomik**: *Fomik Hawryło Kościukowicz* 1560, PMŁ 167;
 wsł.: f > ch: **Choma**: *Choma Olicowicz* 1545, IMŁI 108; *Choma Grijniewicz, Choma Kalabunowicz, Choma Nieradczyc* 1551, IMŁII 269, 234, 293; *Choma Bodagowicz, Choma Siemuczyk* 1558, IB 35, 44; *Choma Maciuchowicz, Chacz Choma Pietrasowicz* 1560, PK 14, 16, 22; *Samson, Choma Dmitrowicz, Choma, Anton Iwanowicz* 1560, PMŁ 153, 140; *Choma Micz* 1566, IA 10; *Choma Dworanin* 1577, IA 167, 169; *Choma Gmionuk* 1662, PnM 446;
 -cz: **Chomacz**: *Chomacz s. Kuźmin* 1569, AU 276;
 -ka: **Chomka**: *Matfiej a Chomka Nareykow* 1578, IG 324; *Chomka Rudczyc* 1558, IB 37.

Protonazwisko:

Tomasz-:

- ew: **Tomaszew**: *Jakub Tomaszew* 1578, IG 57;
- ow: **Tomaszow**: *Tomaszow, szl. Maciej s. Tomaszow* 1569, AU 272, 280;
- owa: **Tomaszowa**: *Tomaszowa wdowa z córką* 1622, PnM 519;

Tomek-/Tomko-:

Tomek: *Choma Tomek* 1566, IA 10;

- ow: **Tomkow**: *Piotr Tomkow, Szymko Tomkow* 1578, IG 71;
- owicz: **Tomkowicz**: *Bernat ... Tomkowicz, Ławryniec Tomkowicz, Matey Tomkowicz kapturok, Stasik Tomkowicz, Szczesny Tomkowicz* 1528, JI 188, 193, 216, 191; *Stanko Tomkowicz Chojnowskij* 1536, O 24; *Wasko Tomkowicz* 1551, IMLII 240; *Matys Tomkowicz, Marcin Thomkowicz* 1558, IB 37; *Stas Tomkowicz* 1560, IN 67; *Marek Tomkowicz* 1571, IT 18; *ślachetny Jan Tomkowicz* 1580, JI 41; *Cimoch Tomkowicz, Siemion Tomkowicz, Walenty Tomkowicz* 1639, OP 111, 124; *Jan Jakub Tomkowicz* 1640–1641, KB 15;
- ik/-yk: **Tomczyk**: *Stepan Tomczyk z żoną* 1662, PnM 426;
- owa: **Tomkowa**: *Tomkowa wdowa* 1558, IB 37; *Tomkowa Wawrynikowa* 1662, PnM 535;

*Tomuć-:

- ewicz: **Tomuciewicz**: *Jakub Tomuciewicz, Michał Tomuciewicz* 1573, IT 48;

Choma-:

- icz: **Chomicz**: *Lukasz Chomicz, Wawrzyń Chomicz* 1545, IMLI 117, 105; *Macko Chomicz* 1551, IMLII 238; *Czissko a Naum Chomiczy* 1558, RG 26; *Hauryło Chomicz* 1558, IB 34; *Siemion Chomicz* 1560, PK 13; *Trochim Chomicz* 1578, IG 308; *Roman Chomicz* 1639, OP 121;
- ik: **Chomik**: *Omelian Chomik, Tomek Chomik, Walko Chomik gospodarz* 1662, PnM 6, 421;
- anka: **Chomianka**: *Chomianka dziewczka* 1662, PnM 432;
- icha: **Chomicha**: *Chomicha wdowa* 1545, IMLI 152;
- ina: **Chomina**: *Marina Czaplinska Chomina, Marina wdowa Chomina* 1662, PnM 531, 415;

*Chomach-:

- owicz: **Chomachowicz**: *Ignat Chomachowicz* 1545, IMLI 103;

*Chomac-:

- ewicz: **Chomacewicz**: *Cimosz Chomacewicz* 1560, PML 139;

Chomik-:

-owicz: **Chomikowicz**: *Andrzej Chomikowicz* 1662, PnM 529;

-owa: **Chomikowa**: *Miskowa Chomikowa* 1662, PnM 529;

*Chomko-:

-ic/-yc: **Chomczyc**: *Miś Chomczyc, Onisko Chomczyc* 1558, IB 38;

*Chonko-:

-owicz: **Chonkowicz**: *Iwan Chonkowicz* 1545, IMŁI 100; 1551, IMŁII 281.

Mateusz

Mateusz, hebr. mattenaj ‘dar Jahwe’, do gr. przejęte w postaci Ματθαίος, Μαθθαίος, w łac. przybrało postać Matthaueus (Tron.–Wal. 185; Małi 274), cerc. Ματφεΐ (Sup. 232). W Biblii: imię pierwszego z Ewangelistów i jednego z Dwunastu (Mt 9,9). W katalogu apostołów zajmuje siódme (Mk 3,18; Łk 6,15) lub ósme miejsce (Mt 10,3; Dz 1,13). Włączenie do systemów imienniczych narodów chrześcijańskich imienia Mateusz//Ματφεΐ było motywowane postacią NT Mateusza, apostoła i ewangelisty (Mt 9,9). Przenikało w takiej formie, w jakiej wystąpiło w źródłach gr.-łac. Łaciński lub grecki wariant imienia podlegał adaptacji do języków narodowych. Dlatego przejęte z łac. do polszczyzny imię Mathaeus zadomowiło się w formie Mateusz, zaś forma cerc. Ματφεΐ (Matfiej) rozwinęła się za pośrednictwem języka greckiego. W źródłach podlaskich ten wariant imienia występuje zarówno w pełnych formach: łacińskiej, cerkiewnej, jak i przyswojonych do polszczyzny lub gwar wschodniosłowiańskich oraz powstałych na ich bazie różnorodnych formach alternacyjnych. Podstawowa łacińska forma imienia na równi z innymi poddawana była przekształceniom fonetycznym i strukturalnym. Zazwyczaj powstawały formy skrócone, zachowujące jednak podstawowe cechy formy łacińskiej, por.:

łac.: tth > th: **Mathaeus**: *Mathaeus Wiszenski* 1569, AU 236; S.; *N. Mathaeus ol. Mathei Uszynski* 1640, KD 531; *pastor Mathaeus* 1662, PnM 416;

tth > th; aeu > eu: **Matheus**: *Matheus przasnek piekut, Matheus y Macziey Pupankowie, Matheus Zasczyński* 1640–1641, KB 4, 5, 9; *Matheus Ulski, Matheus Woienka* 1671,1673, S.;

tth > th; aeu > au: **Mathaus**: *N’lis Mathaus olim Joachimi Porzeziński* 1640, KD 13;

- tth > th; aeu > eo; apokopa s: **Matheo**: *N'li Matheo de Christopheri Błóński* 1640, KD 13;
- tth > th; aeu > iae; apokopa s: **Mathiae**: *Mathiae filii Dobroch de Noski* 1569, AU 248; *Matthiae Jarochowski* 1662, PnM 524;
- tth > th; aeu > i: **Mathis**: *Mathis Budkowicz* 1560–1563, RBS 483;
- tth > t; aeu > i: **Matis**: *Matis Brostowski*, *Matis Mielkowicz*, *Matis*, *Michał Nurczowiczi*, *Matis Owdisowicz*, *Matis Blaczenicz* 1560–1563, RBS 418, 475, 416, 426, 500; *Matis Chimanczik*, *Matis Ozega*, *Matis Wilk* 1577, JI 167, 162, 161; *śl. Matis Herman*, *śl. Matis ol. Rostana Kulesza z Bykow*, *Matis Skwarek* 1580, JI 100–120; *Matis olim Georgij Bolesta*, *Jan Matis Moniuszkowie*, *Matis olim Stanislai Kalisczyk*, *Matis Kozula* 1640–1641, KB 12, 38, 3, 35;
- tth > t; aeu > i; s > sz: **Matisz**: *Matisz Joltanczyc* 1560, PK 25; *śl. Matisz Warchel* 1580, JI 94;
- tth > t; aeu > ou: **Matous**: *Matous Bagiński* 1640 KB 8;
- tth > t; aeu > o: **Matos**: *Matos Laczowicz*, *Matos Waczewicz* 1560, PK 8, 6;
- tth > t; aeu > eu; s > sz: **Mateusz**: *Mateusz Żmijewski* 1520, JIII 248; *Mateusz Racionowski* 1551, IMŁII 241; *Mateusz Szyszka* 1565, IA 3; *szl. Mateusz Chojecki* 1569, AU 269; *Mateusz Mazurczyk* 1639, OP 132; *Matheus Domasiewski*, *Matheus Warejko* 1666, 1668, S.; *Matheus Juchnik*, *Marcin Mateusz Skłodo* 1640–1641, KB 2, 3; *Mateusz Bosiak Tołwiński*, *Mateusz Jachowski*, *pan Mateusz Jakubowski Skorynka* 1662, PnM 512, 408, 518; *szl. Mateusz Brozieniuk*, *szl. Mateusz Zajkowski*, *Mateusz Sikora* 1676, RPD 348, 354, 353;
- tth > t; aeu > u: **Matus**: *Matus Kuklewicz*, *Matus Mikołaiewicz* 1639, OP 123, 125; *Matus Czayka* 1662, PnM 427;
- tth > t; aeu > u; s > s': **Matuś**: *Matuś Mordas* 1560, PK 13;
- tth > t; aeu > u; s > sz: **Matusz**: *szl. Matusz s. Marcinow* 1569, AU 288; *Matuss Csmielik*, *Matuss Sikora* 1571, IT 10, 11;
- tth > t; aeu > y: **Matys**: *Matys ... Michałowicz* 1528, JI 188, 193; *Matys Zbyszkowski* 1536, O 23; *Matys Chmielinka* 1558, IB 37; *Matys Bielewicz*, *Matys Mońkow* 1558, IS 54, 57; *Matys Noszczyc* 1560, PK 13; *Matys Onackowicz*, *Matys Wisłowski* 1560, PMŁ 128, 137; *Matys Sika* 1560, IN 65; *Matys Baranek* 1565, IA 5; *Matys Gąsiorek*, *Matys Marusska*, *Matys Nossal* 1571, IT 9, 18; *Matys Androwic*, *Matys Ginwiło* 1573, IT 34, 43; *Adam*, *Matys Panowiczy* 1578, IG 317; *ślachetny Matys Jedynak z cześnikami*

swemi, śl. Matys Żędzian 1580, JI 54, 121; *Matys Kalabunowicz* 1631, KWB 2; *Matys Mikołajewicz* 1639, OP 123, 125, 125; *Matys Bebko* 1662, PnM 530;

tth > t; aeu > y; s > sz: **Matysz**: *Matyss pisarz, Matyss Szklarz* 1560, IN 67, 66; *Matysz Choiński, Matysz wdowiec* 1662, PnM 410, 513;

synkopa -tthaeu-; s > sz: **Masz**: *Jakub Bukiel i Masz brat jego* 1558, IS 56.

Derywaty sufiksalne:

Mat-:

- el: **Matel**: *Matel Szczepanów* 1580, JI 57;
- uk: **Matuk**: *Matuk Bielczycz, Matuk Piotrow* 1578, IG 70, 74;
- ul: **Matul**: *Matul Jancew* 1578, IG 141;

Matisz-:

- ko: **Matiszko**: *Matiszko Howienowicz* 1578, IG 183;

cerk. < Ματθαίος (Matthaios):

- t > t; th > f; -aios > -iey/-iej: **Matfiej**: *Matffiej* 1577, JI 167; *Matfiej Honczarow, Matfiej Holacicz, Matfiej Jackiewicz, Matfiej a Chomka Nareykow* 1578, IG 306, 329, 181, 324; **Matfiej**: *Matfiej Chotianów* 1578, IG 329;
- t > t; th > w; -aios > iey: **Matwiey**: ... *Matwiey a Supron Bohatyrowicz* ... 1558, RG 373; *Matwiey Fiedorowicz, Matwiey Popowicz* 1639, OP 109, 121;
- t > t; th > chw; -aios > -iej/-iey: **Mathwiey**: *Hryssko Mathwiej Szidorowicz* 1558, RG 35; *Mathwiej Mielnik* 1558, IS 58;
- t > t; th > chw; -aios > -y: **Mathwy**: *Mathwy, Daniło a hriszko Josiewici* 1558, RG 7;
- t > t; epenteza o; th > f; -aios > -iey: **Matofiej**: *Matofiej Doylid* 1578, IG 323; *Matofiej poddany iegomosci pana Markowskiego* 1662, PnM 518;
- t > t; epenteza o; th > chw; -aios > -iej: **Matochwiej**: *u Matochwiea Czabaiuka, Matochwiej Maleszuc, Matochwiej Sawczyk* 1662, PnM 515, 521;
- t > t; epenteza y; th > w; apokopa -aios: **Matyw**: *Matyw Krywopusk* 1578, IG 56.

Protonazwisko:

Mateusz-:

- ow: **Mateuszow**: *Troian Mateuszow* 1580, JI 46;
- owicz: **Materuszowicz**: *Janko Materuszowicz* 1558, IS 55;

-owa: **Mateuszowa**: *Pani Popławska Mateuszowa* 1662, PnM 409; *Mateuszowa wdowa* 1676, RPD 354;

Matfiej-:

-ewicz: **Matfiejewicz**: *Tymosz Matfiejewicz z żoną* 1662, PnM 520;

-owicz: **Matwiejowicz**: *Borys Matwiejowicz, Dzieńis Matwiejowicz* 1639, OP 108; *Iwan Matwieiowicz* 1678, KWB 12;

-uk: **Matfiejuk**: *Hryc Matfiejuk* 1662, PnM 519;

Matej-//Matiej-:

-ewicz: **Matejewicz**: *Stanek Matejewicz, Bronisz Matejewicz, Dobrohost Matejewicz, Jezof Matejewicz* 1528, JI 187, 195, 216; **Matiejewicz**: *Chwiedko Matiejewicz* 1560, PK 22;

-owicz: **Matejowicz**: *Janssel Mateiowicz* 1560–1563, RBS 483;

-ewaja: **Matejewaja**: *Mateiewaia wdowa* 1528, JI 206; *Mateiewaia Pawłowicza Udowa* 1580, JI 189;

Matys-:

-ów: **Matysów**: *ślachetny Józef Matysów, ślachetny Hieronim Matysów* 1580, JI 52, 55;

-ewicz: **Matysewicz**: *Ochrem Matysewicz* 1558, IB 37; *Stas Matysewicz* 1560, PK 4;

-owicz: **Matysowicz**: *Stas Matysowicz* 1560, PK 4; *Bartłomiej Matysowicz* 1639, OP 123; *Prokop Matysowicz* 1662, PnM 526;

-ik: **Matysik**: *Anton Matysik, Iwan Matysik* 1662, PnM 531;

-uk: **Matysuk**: *Wasko Matysuk z żoną* 1662, PnM 426;

-owa: **Matysowa**: *Matysowa Sasinka, Simon Drągowski z Matisowaq* 1558, IS 51; *Matysowa wdowa* 1565, IA 24;

-icha: **Matysicha**: *Matysicha wdowa* 1662, PnM 528;

Matysz: *Kaspar Matyss Tonki* 1560, IN 66;

-ewicz: **Matyszewicz**: *Klim Matyszewicz* 1560–1563; RBS 487;

-eicz: **Matyszeicz**: *Jakób Matisseicz* 1577, JI 163;

-anka: **Matyszanka**: *Maryna Matyszanka* 1662, PnM 527;

-owa: **Matyszowa**: *Matiszowa* 1577, JI 164;

-icha/-ycha: **Matyszycha**: *Hanna Matyszicha* 1662, PnM 528;

Matyszew-:

-ski: **Matyszewski**: *Albertus Matiszewski* 1674, S.;

*Matjan-:

-owicz: **Matjanowicz**: *Chwiedko Matjanowicz* 1560, PK 23;

***Matek-//*Matko-:**

-owicz: **Matkowicz:** *Paszko Matkowicz* 1528, JI 196;

-'uk: **Matczuk:** *Iwan Matczuk, Matij Matczuk, nobilis Jacobus Wyczołkowski Matczuk* 1662, PnM 422, 423, 417;

Matel-:

-ewicz: **Matelewicz:** *Hryhory Matelewicz, Szczęsny Matelewicz, Szyman Matelewicz* 1639, OP 124;

Matuk-:

-uk: **Matukowicz:** *Jan Matukowicz* 1639, OP 124;

Matul-:

-ewicz: **Matulewicz:** *Mikołaj Matulewicz a Jan Brat* 1565, IA 8;

Matus-:

-ik: **Matusik:** *szl. Jan Matusik* 1676, RPD 350;

Matusz-:

-ik/-yk: **Matuszyk:** *Onton Matuszik* 1662, PnM 429;

-icha/-ycha: **Matuszycha:** *Matuszicha wdowa* 1551, IMŁII 43;

***Matuszek-//*Matuszko-:**

-icha/ycha: **Matuszczycha:** *Matuszczycha* 1545, IMŁI 110;

Masz-:

-ik/-yk: **Maszyk:** *Waszko Maszyk* 1662, PnM 441;

***Maszek-//*Maszko-:**

-ic(z): **Maszczyk:** *Klim Maszczyk* 1551, PMŁII, 248;

-uk: **Maszczyk:** *laboriosus Maszczyk, Maszczyk myśliwcyk* 1662, PnM 446, 525;

***Maszuk-:**

-owicz: **Maszukowicz:** *Hawryło Maszukowicz* 1639, OP 111;

Juda

Juda, hebr. jehuda ‘godny czci’ (Mali 256). Szerszy komentarz etymologiczny znajdziemy w publikacji Tron.–Wal. 159: „tradycyjnie łączone z czasownikiem jadah ‘wielbić’, jednak pierwotnie raczej był to toponim oznaczający teren pokryty wąwozami, arab. Wadi”. Do gr. przejęte zostało w formie Ιουδα, łac. Iuda (Mali 256), cerk. Иуда (Sup. 420). W Biblii imię wystąpiło ponad tysiąc razy, jest więc imieniem niezwykle popularnym. Znane

jest ze ST jako imię syna patriarchy Jakuba i Lei, eponim pokolenia Judy (Rdz 29,35); nosi to imię także osiem innych ważnych postaci ST, m.in. Juda Machabeusz, najślawniejszy z synów Mattatiasza (1 Mch 2,4,66). Imię Juda nosi także sześć postaci NT, m.in. dwaj apostołowie: Juda Tadeusz (Łk 6,16) oraz Judasz Iskariota.

Juda Tadeusz

Juda Tadeusz, jeden z Dwunastu: Juda, syn Jakuba (Łk 6,16) otrzymał przydomek Tadeusz (Mt 10,3; Mk 3,18), gr. Thaddaios z aram. taddaj ‘odważny’ (?) (Tron.–Wal. 260); ‘człowiek) o szerokiej piersi’, łac. Thaddaeus, scs. Tadejś (MaI 329), cerk. Фаддей (Sup. 317). Imię Tadeusz w średniowiecznej Polsce było znane i nadawane w formach: Tadej, łac. Thaddaeus, wsł. Chadej oraz Tadzik (MaI 329). Na Podlasiu w XVI–XVII w. nie było popularne. W materiale dokumentacyjnym brakuje poświadczeń.

Judasz Iskariota

Spośród wybranych przez Jezusa apostołów należy wyłączyć Judasza Iskariotę, gr. Ioudas, łac. Judas, z przydomkiem Iskariota (łac. Iscariotes LV) lub syn Szymona Iskarioty, jednego z Dwunastu, wymienianego jako ostatniego na liście apostołów, zdrajcę Jezusa (Mt 26,14–16,25), którego imię ma w języku polskim osobną pisownię – Judasz (Tron.–Wal.159). Po jego samobójstwie do dopełnienia Dwunastu wybrany został Maciej. Ze względu na zdradę imię to nigdy nie stało się popularne wśród chrześcijańskiej ludności. Wśród imion chrześcijańskich średniowiecznej Polski wprawdzie imię w postaci Judasz wystąpiło jeden raz w 1430 r. (MaI 256), lecz w następnych stuleciach unikano nadawania go dzieciom. Odnotowane derywaty z podstawą Jud- rozpatrywane są jako alternatywne formy imienia Jodokus (MaI 254). Prawdopodobnie jako imię zdrajcy Jezusa nie jest popularne także wśród chrześcijan podlaskich. W formie Judasz imię nie wystąpiło ani razu w materiale dokumentacyjnym z Podlasia. Odnotowanych zostało kilka poświadczeń formy Juda, lecz w większości wypadków było to imię ludności żydowskiej. Możliwe jest nawiązanie do tej postaci biblijnej w protonazwisku lub przezwisku Judasik. Z hebrajską formą imienia Jehuda łączy się zapewne antroponim Juguda, występujący w materiale dokumentacyjnym raczej jako

nazwa dodatkowa, identyfikacyjna, może przydomek lub przezwisko, gdzie w stosunku do hebr. oryginalnej postaci należy odnotować pewne zmiany fonetyczne, por. materiał źródłowy:

Iu- > Ju-: **Juda:** *Juda Janko* 1551, IMŁII 264; *Juda Abramow, Juda Abramowicc, Juda Rubiessowic* 1571 IT 23, 15;

Juda-:

-ka: **Judka:** *Fyssel Judka Sakowic* 1571, IT 15;

Judor-:

-ko: **Judorko:** *Judorko Zdun* 1551, IMŁII 334.

Protonazwisko:

Jehuda-:

Je > Ju; h > g: **Juguda:** *szl. Mikołaj rzeczony Juguda* 1569, AU 277;

Juda-:

Juda: *Mikollai Juda* 1571, IT 9;

-owic: **Judowic:** *Sak Judowic* 1571, IT 15;

-'enia: **Judzienia:** *Paszko Judzienia* 1551, IMŁII 259;

-ycz: **Judycz:** *Marcin Judycz* 1551, IMŁII 263;

Judko-:

-owic(z): **Judkowic(z):** *Miklosz Judkowicz* 1551, IMŁII 275; *Woitek Judkowic* 1571, IT 30; *Andrzej Judkowicz* 1644, KWB 3;

-ik: **Judasik:** *Jan Judasik Buratyński* 1662, PnM 519.

Maciej – Mateusz

Imię zadomowione w polszczyźnie w formie Maciej powstało na bazie skrótu imienia Mattitiasz (z hebr. mattitjah(u) ‘dar Jahwe’), które przybrało w gr. postać Ματθίας, łac. Matthias. Imię to nosił uczeń Jezusa wybrany dla zastąpienia Judasza i dopełnienia liczby Dwunastu (Dz 1,21–26). Różne formy imion z pewnością wprowadzono celowo dla odróżnienia obu postaci NT, tym bardziej że należały do dwunastu apostołów Jezusa. Podobne rozróżnienie wprowadzono też w przekładzie Synodalnym Biblii. W rosyjskim przekładzie imię Apostoła i Ewangelisty występuje w formie Ματθεΐ, natomiast uczeń wybrany dla zastąpienia Judasza jest nazywany imieniem Ματθίη (por. Евангелие от Матфея oraz Деян 1,23; 26). Na Podlasiu w XVI–XVII wieku

imię Maciej należało do popularnych. Nadawano je w podstawowej formie polskiej i cerkiewnej, chociaż zróżnicowanie fonetyczne i graficzne było duże. Imię w zależności od zabytku piśmiennictwa i przyjętych w nim zasad ortograficznych zapisywano w wariantach:

tth > th: **Mathias**: *Matias Gazługa* 1528, JI 184; *Mathias olim Pauli Burak*, *Mathias Puszcza*, *Mathias olim Alberti Radula*, *Mathias olim Stanisłai Krupa* 1569, AU 244, 256, 264, 255; *ślach. Matias Pliska* 1580, JI 13; *N. Mathias Zaleski* 1640, KD 132; *Mikolaj olim Matias Brzezniczki* 1640–1641, KB 12; *nobilis Mathias Głuchowski*, *laboriosus Mathias Howien*, *Mathias Milkowski* 1662, PnM 409, 446, 445, 519; *Mathias Stolarz* 1672, S.; *Mathias Bąk* 1673, S.;

tth > th; apokopa s: **Mathia**: *N. Mathia Skolimowski*, *N. Gabriel ol. Mathia Zdzychowski* 1640, KD 392, 158; Gen.: **Mathiae**: *Mathiae filii Dobroch de Noski*, *Mathiae Ssimanowski*, ... *ol. Mathiae Zęmbek*, ... *olim Mathiae Zembrziczki* 1569, AU 248, 265, 240, 250; *Matthiae Jarochowski* 1662, PnM 524;

tth > th; synkopa a: **Mathis**: *Mathis Budkowicz*, *Mathis Tatarzin* 1560–1563, RBS 483, 431;

tth > t: **Matias**: *Matias Gazługa* 1528, JI 184; *ślach. Matias Pliska* 1580, JI 13; *Mikolaj olim Matias Brzezniczki* 1640–1641, KB 12; *Matias Sienniuk* 1673, S.;

tth > t + i > c; -ias > -yas: **Macyas**: *Macyas Stasiew* 1558, RG 7;

tth > t; -ias > -yas: **Matyas**: *ślachetny Matyas Łuniewski*, ... *Matyas Uszeńscy* 1580, JI 53, 72; *Matyas i Jakób, poddani Buczyńskiego* 1640–1641, KB 37; *Matyas Mastalerz* 1663, RP 788;

tth > t; -ias > -yasz: **Matyasz**: *Matyasz Wcisłowski* 1560, PMŁ 146; *Matyasz Romaszko* 1580, JI 80; *Matyasz Dołęga*, *Matyasz Poroga* 1639, OP 118;

tth > t; -ias > -yjasz: **Matyjasz**: *Matyjasz z Borkiw* 1580, JI 80; *Matyjasz Mackiewicz* 1607, AK 171;

tth > t; -ias > -iej: **Matiej**: *Matiej Białosuknia*, *Matiej Wrotienskiej* 1536, O 24, 23;

tth > t; -ias > -ej: **Matey**: *Matey Jakubowicz Czastnik*, *Matey Dubowski*, *Matey Guzewicz*, *Matey Krak*, *Matey Michajłowicz*, *Matey*, *Mikołaj Janowicz*, *Matey Panok*, *Matey Pawłowicz*, *Matey Tomkowicz kapturok* 1528, JI 195, 193, 196, 188, 196, 190, 187, 188; *Matey Moisiik* 1662, PnM 529;

tth > ts; -ias > -iey: **Matsiey**: *Matsiey Olefierów* 1578, IG 305;

tth > tsz; -ias > -iey: **Matszey**: *Matszey Jakonow* 1578, IG 60;

- tth > c; -ias > iej/iey: **Maciej**: *Maciej Lewart Zaborowski wojski drohicki* 1535, UP 97; *Maciej Howieynowicz, Maciej Skowronek* 1545, IMŁ I 101, 108; *Maciej Iwaszkowicz* 1551, IMŁII 258; *Maciej Burszyc, Maciej Olizar* 1558, IS 51, 50; *szl. Maciej Paniatowski, Maciej Zawichost* 1569, AU 267, 293; *Maciej Bielawski* 1572, JIII 249; *sławny Maciej Cholewa burmistrz ciechanowiecki, ksiądz Maciej Winski z Poswiętnego* 1580, JI 4, 42; *Maciej Moniuszko, szl. Maciej Moreszka* 1676, RPD 350, 349;
- Maciej**: *Maciej Janowicz* 1551, IMŁII 258, 249; *Maciej Miedznik* 1558, IS 51, 57, 50; *szl. Maciej Schab, Maciej Schabek* 1558, IB 35, 36; *Maciej Białaszek, Maciej Jeżewicz a Michał, Maciej Steczowicz* 1565, IA 3, 4, 5; *Maciej Bednarz* 1577, JI 165; *Maciej Bokaczewicz* 1639, OP 114; *Maciej Jelnicki* 1662, PnM 482; *Maciej Sobociński* 1663, RP 684;
- tth > cz; -ias > iey: **Macziew**: *Macziew Jusskieliss, Macziew Ostasskiewicz, Macziew Polixic* 1558, RG 365, 29, 497; *Macziew Buczkonicz* 1560–1563, RBS 481; *Matheus y Macziew Pupankowie, Macziew olim Thoma Woyno Sabik* 1640–1641, KB 5;
- tth > cz; -ias > iej: **Macziej**: *Macziej Mackowicz* 1558, RG 6;
- tth > cz; -ias > iei: **Maczei**: *Simon Maczei Chorkowicz, Maczei Cimoszowicz, Maczei Krawiecz* 1560–1563, RBS 426, 464, 420;
- tth > cz; -ias > ii: **Maczii**: *Maczii Lesczinski, Maczii Chudko // Maczii Hutko* 1560–1563, RBS 426, 427, 434;
- tth > tw; -ias > -ij: **Matwuj**: *Matwuj stolarz* 1551, IMŁII 246;
- tth > t; -ias > -ij: **Matij**: *Matij Matczuk, Matij Szupilik, Matij Wołosz* 1662, PnM 423, 428, 424.

Formy pochodne:

- apokopa -iej: **Maciej** > **Mac**: *Mac Karczmit, Mac Kowalowicz* 1545, IMŁI 110, 111; *Mac Jecewicz, Mac Lieydzisz, Mac Storczykowicz* 1551, IMŁII 263, 259, 257; *Mac a Fiedzko Kurianowicz, Mac Sienkowicz* 1560, PMŁ 170, 143; *Mac Oleszkowicz* 1600, AK 153;
- Maczej** > **Macz**: *Macz, Thomko Kudokoniczi* 1560–1563, RBS 481; *Macz Piotrowicz, Macz Stankowicz* 1560, PK 4,6;
- Maczei**:-
- ko: **Maczieiko**: *Maczieiko Nareikowicz* 1560–1563, RBS 497;
- Ma**:-
- cho: **Macho**: *Macho Kaleta* 1545, IMŁI 110; *Macho Ostorelko* 1551, IMŁII 316;

Macho-:

-nik: **Machnik**: *Machnik a Jatrus Wackowicz, Machnik Wockowicz* 1560, PML 130, 153;

Mac-:

-'o: **Macio**: *Macio Kratowicz* 1558, IS 54;

-'uł: **Maciuł**: *Maciuł Giedroycz* 1578, IG 74;

-k: **Mack**: *Mack Czerwonka* 1565, IA 7;

-'ek: **Maciek**: *Maciek (sędzia Mielnicki)* 1494, JIII 250; *Tomasz z Maćkiem* 1558, IB 42; *Maciek Biały, Maciek Chromy, Maciek Januszewicz* 1565, IA 3, 11, 8; *szl. Maciek s. Stanisławow* 1569, AU 276; *Maciek Lengwoicik, Maciek Pierdzioch, Waško a Maciek sllomianccykwowie* 1571, IT 18, 16, 8; *Maciek Minkowicz* 1600, AK 155;

-ko: **Macko**: *Macko Gowieinowicz, Macko Wiereszyc* 1545; IMLI 111, 94; *Macko Balkowicz, Macko, ... Misko Jackowicz, Macko Junczycz* 1551, IMLII 276, 288, 310; *Maćko Byczko* 1558, IB 39; *Macko Siemionowicz* 1560, IN 64; *Macko Baczkowicz, Macko Zezulicz* 1560, PK 21, 11; *Macko Jacko Jancewicz, Macko Jewchimowicz, Macko, Marcin Koszkowicz* 1560, PML 122–170; *Macko Jenczycz* 1560–1563, RBS 415; *Macko Wróbl* 1565, IA 3,5; *Macko Sllomianka* 1571, IT 26; *Maćko z Grodzka* 1580, JI 81; *Macko Buraczyk* 1639, OP 142;

-uta: **Macuta**: *Macuta Borowski* 1676, RPD 387; *Macuta* 1545, IMLI 110;

Macz-:

-ko: **Maczko**: *Maczko Łabun* 1558, IB 39; *Maczko Bezruczka* 1558, IS 55; *Maczko Kritowicz* 1560–1563, RBS 477; *Maczko Braczowicz* 1562, RBS 452; *Maczko Loska* 1569, AU 245; *Maczko Derka* 1600, AK 155;

-uta: **Maczuta**: *Maczuta a Lukass Piywodzicz* 1558, RG 32; *Maczuta Wołkohonowicz* 1565, IA 6.

Protonazwisko:

Mac(z)iej-:

-ew: **Maciejew**: *Woycieszko Macieiew z bratem* 1578, IG 79;

-ow: **Maciejow**: *Rafał Maciejow* 1569, AU 279; *Tomko Macieiw* 1578, IG 78;

-ów: **Maciejów**: *Bartosz Maciejów* 1578, IG 74; *ślachetny Sebastyan Maciejów* 1580, JI 24;

-ewicz: **Maciejewicz**: *Michno Macieiewicz* 1545, IMLI; *Piotr Maciejewicz* 1560, PML 157; *Olichwier Macieiewicz* 1565, IA 13;

-owicz: **Maciejowicz**: *Pasko Macieiwicz* 1545, IMLI 95; *Kunach Macieiwicz*, *Jarmosz Macieiwicz* 1551, IMLII 242, 293; *Sienko Maciejowicz* 1560, PK 8; *Lienard Macieiwicz* 1562, RBS 452;

-onicz: **Maciejonicz**: *Woitko Maczieionicz* 1560–1563, RBS 483;

-owa: **Mac(z)iejowa**: *Maciejowa wdowa* 1558; IS 48; *Orisza wdowa Macziejowa* 1560–1563, RBS 431; *szl. Anna żona Maciejowa* 1569, AU 291; *Maciejowa wdowa* 1580, JI 86; *Macziejowa wdowa* 1640–1641, KB 9; *Maciejowa Biernacka komornica* 1662, PnM 407; *szl. Maciejowa wdowa* 1676, RPD 352;

-owna: **Maciejowna**: *Hedwigi Maciejowna* 1662, PnM 446;

-ko: **Macieyko**: *Swito Macieyko* 1551, IMLII 255;

Macwiej-:

-ów: **Macwiejów**: *Dimid Macwiejów* 1578, IG 301;

*Maciejko-:

-owicz: **Mac(z)iejkowicz**: *Iwassko Maczieykowicz* 1558, RG 32; *Pietrasz Maciejkowicz* 1560, PK 8; *Jakub Maciejkowicz* 1560, PML 158;

-owa: **Maciejkowa**: *Macieykowa* 1545, IMLI 102; *Macieykowa wdowa* 1560, PML 160;

Mac(z)-:

-ewicz: **Mac(i)ewic(z)**: *Hryn Macewicz* 1545, IMLI 92; *Iwan Macewicz*, *Paszko a brat jego Macewicze* 1551, IMLII 273, 340; *Iwanko Maciewicz* 1558, RG 15; *Anton Sawka Macewicz*, *Zan Macewicz* 1560, PML 139, 156;

-owicz: **Macowicz**: *Hryn Macowicz* 1560, PML 158;

-ko: **Mac(z)ko**: *Sak Maczko* 1560–1563, RBS 464;

-uk: **Maczuk**: *Iwan Maczuk* 1662, PnM 425, 522;

Macho-:

-owicz: **Machowicz**: *Łukiew Machowicz*, *Sienko Machowicz* 1578, IG 305;

-owa: **Machowa**: *Machowa Pukalicha*, *Machowaia wdowa*, *Machowa Woitniczka* 1551, IMLII 11, 370;

*Maciel-:

-ewicz: **Macielewicz**: *Pieczko Macielewicz* 1558, RG 58;

Mac(z)ko-/Maćko-:

-ew: **Mackiew**: *Grygiel Mackiew* 1578, IG 141;

-ów: **Macków**: *Chwiedor Macków* 1578, IG 300;

-ewicz: **Mac(z)kiewicz**: *Janusz Maczkiewicz* 1566, IA 9; *Matyjasz Mackiewicz* 1607, AK 171;

- owicz: **Mac(z)kowicz**: *Taras Mackowicz* 1551, IMŁII 270; *Macziej Mackowicz synmi* 1558, RG 6; *Woytko Mackowicz, Hycz Mackowicz, Paweł Mac(z)kowicz* 1558, IS 53, 56, 58; *Chrocz Maćkowicz, Iwan Mackowicz* 1560, PK, 13; *Timosz Mackowicz* 1569, AU 275; *Dawid Miron Mackowicze* 1600, AK 155; *Sawa Maczkowicz* 1662, PnM 414, 427;
- oicz: **Maczkoicz**: *Hrisko Maczkoicz* 1577, JI 163;
- onicz: **Maczkonicz**: *Woitko Maczkonicz, Chricz Maczkonicz* 1560–1563, RBS 468, 477;
- owa: **Mackowa**: *Mackowa wdowa* 1558, IS 45; *Mackowa wdowa* 1560, PK 8; *Maczkowa komornica, ... y Maczkowa druga* 1662, PnM 421;
- *Maciuch-:
- owicz: **Maciuchowicz**: *Choma Maciuchowicz* 1560, PK 14, 16;
- *Mac(z)iuuk-:
- ic/-yc: **Maczuczyc**: *Jaroszowa Maczuczyc, Janko Maczuczyc* 1558, IS 53; *Paniuta Maczuczyc* 1578, IG 88;
- owicz: **Maciukowicz**: *Denis Maciukowicz* 1560, PK 13; *Tomek Maciukowicz* 1566, 1565, IA 3;
- Matfij-:
- ewicz: **Matfijewicz**: *Tymosz Matfiiewicz, Lesko Mafijewicz* 1662, PnM 520, 522;
- owa: **Mat(f)iiowa**: *Matfiowa wdowa* 1662, PnM 527;
- Matij-:
- ewicz: **Matijewicz**: *Paweł Matiiewicz, Jan Matiiewicz* 1528, JI 187;
- owa: **Matijowa**: *Matiiowa wdowa* 1662, PnM 424;
- icha: **Matiicha**: *Matiycha komornica* 1662, PnM 533.

Podsumowanie

Na Podlasiu w XVI–XVII w. najpopularniejszym było imię Jan – imię apostoła i ewangelisty oraz Jana Chrzciciela i wielu innych świętych chrześcijańskich³, czczonych zarówno w Kościele katolickim, jak i prawosławnym. Z pewnością dodatkowo na taki stan rzeczy miała wpływ popularność tego imienia w okresie przedchrześcijańskim (w ST i NT imię występuje 183 razy (zob.

³ Indeks osobowy księgi pt. *Święci na każdy dzień* wymienia 83 świętych o tym imieniu.

Tron.–Wal. 144), następstwem czego była duża liczba świętych o tym imieniu z okresu wczesnochrześcijańskiego, czczonych w obu konfesjach. Ranga świętych i kalendarz z pewnością wpłynęły na popularność tego imienia wśród mieszkańców Podlasia w badanym okresie, o czym świadczy najbogatszy zestaw form imiennych i nazwiskowych. Tworzono je w różnorodny sposób: od przekształceń fonetycznych form łac., gr. i cerk. po zmianę paradygmatu, derywację wsteczną i sufiksalną z dezintegracją tematu.

Spśród pozostałych imion Dwunastu zwracają uwagę imiona nieobecne w antroponimii Podlasian w XVI–XVII w. Przede wszystkim brakuje imienia Judasza, który jako zdrajca Jezusa w przekonaniu chrześcijańskiej społeczności Podlasia nie zasługiwał na upamiętnianie poprzez nadawanie jego imienia dzieciom. Konotacje imienia pozwoliły jedynie na jego wykorzystanie w funkcji określenia dodatkowego: formacji przezwiskowej/nazwiskowej – Judasik.

Nie obserwuje się też dużej popularności imienia Juda Tadeusz. Drugie z imion nie wystąpiło w badanym okresie wcale, natomiast Juda jest odnotowane jako imię ludności chrześcijańskiej dosyć rzadko. Można przypuszczać, że negatywnie odbierana w kulturze chrześcijańskiej postać zdrajcy Judasza miała wpływ na małą popularność także tego imienia wśród ludności chrześcijańskiej. Znacznie większą popularnością cieszy się imię Juda/Jehuda wśród ludności żydowskiej⁴. Postrzeganie imienia Juda jako typowo żydowskiego także mogło mieć wpływ na brak zainteresowania nim wśród chrześcijan.

Na tle pozostałych imion apostołów niską frekwencją wyróżnia się również imię Filip, chociaż w tym wypadku trudno jest określić przyczyny umiarkowanego zainteresowania tym imieniem. Być może zdecydował w tym wypadku kalendarz i skromna liczba świętych o tym imieniu⁵.

⁴ Wskazuje na to zgromadzony materiał imienniczy w publikacji L. Dacewicz (*Antroponimia Żydów Podlasia w XVI–XVIII wieku*, Białystok 2008, s. 56) oraz materiał antroponimiczny zawarty w metrykach Żydów białostockich z XIX–XX w., zob. Z. Abramowicz (*Antroponimia Żydów białostockich*, Białystok 2010, s. 67–68).

⁵ W publikacji pt. *Święci na każdy dzień* wymienia się zaledwie imiona dziewięciu świętych: Filipa Benicjusza (dzień pamięci 22 sierpnia), Filipa Evansa (22 lipca), Filipa Howarda (19 października), Filipa Neriego (Nereusza) (26 maja), Filipa z Pergamonu (11 kwietnia), Filipa apostoła (3 maja), Filipa diakona (11 października), Filipa męczennika (22 października) oraz Filipa męczennika z Rzymu (10 lipca), (zob. spis świętych, s. 962).

Pozostałe imiona: Szymon, Piotr, Andrzej, Jakub, Bartłomiej, Tomasz, Mateusz i Maciej w XVI–XVII wieku cieszyły się dużą popularnością wśród ludności chrześcijańskiej Podlasia. W tym wypadku można przypuszczać, że ranga apostołów wśród świętych była ważnym czynnikiem decydującym o wyborze imienia dla dziecka, bowiem spośród wymienionych imion tylko Piotr wyróżnia się dużą frekwencją w grupie świętych⁶.

Na popularność większości imion apostołów wskazuje nie tylko liczba poświadczeń w zabytkach piśmiennictwa, lecz także możliwości derywacyjne imion oraz wariantywność fonetyczna. Wszystko to świadczy o niezwykłej kreatywności i pomysłowości językowej ówczesnych pokoleń, do czego zmuszała nie tylko potrzeba precyzyjnego określania jednostki, jej indywidualizacji i identyfikacji w społeczeństwie, ponieważ nazwisko dopiero się kształtowało, ale też i różnorodność językowa oraz kulturowa Podlasia.

OZNACZENIE ŹRÓDEŁ

RĘKOPISY

- AKJ – *Akta Konsystorza Janowskiego*, Archiwum Diecezjalne w Siedlcach, sygn. 148 (od roku 1477 do końca XVII w.).
- IA – *Inwentarz włości augustowskiej z 1565 roku*, Archiwum Główne Akt Dawnych w Wardzawie (dalej AGAD), Archiwum Potockich w Radzynie 213.
- IG – *Inwentarz przyjęcia darów starostwa grodzieńskiego z 1578 roku*, AGAD, Archiwum Kameralne I/10.
- IMŁI – *Inwentarz starostwa mielnickiego i łosickiego. Regestr popisu z 1545 roku*, AGAD, Archiwum Skarbu Koronnego (dalej ASK), dz. LVI, M. 2.
- IMŁII – *Inwentarz starostwa mielnickiego i łosickiego z 1551 roku*, AGAD, ASK, dz. LVI.
- IT – *Inwentarz starostwa tykocińskiego, 1571 i 1573 r.*, AGAD, ASK, dz. LVI, t. 4.
- KB – *Księga grodzka Brańska 1640–1641*, WAP w Białymstoku.

⁶ Indeks osobowy księgi pt. *Święci na każdy dzień* wymienia świętych o imieniu: Andrzej – 14, Bartłomiej – 4, Jakub – 8, Maciej – 2, Mateusz – 3, Piotr – 47, Szymon – 7, Tomasz – 10.

- KD – *Księga ziemská drohicka (sumariusz) 1640–1697*, WAP w Białymstoku.
- KWB – *Księgi wójtowskie, burmistrzowskie królewskiego miasta Mielnik 1631–1698*, WAP w Białymstoku.
- PK – *Rejestr pomiary włócznej miasta Kleszczele z 1560 r.*, WAP w Białymstoku.
- PMŁ – *Rejestr pomiary włócznej starostwa mielnickiego i łosickiego z 1560 r.* AGAD, ASK, dz. LVI.
- RM – *Rejestr podatku pogłównego powiatu mielnickiego z 1673 r.*, AGAD, ASK, dz. I, nr 70.
- RP – *Rejestr poborowy pogłównego z 1663 r.*, AGAD, ASK, dz. I, nr 70, k. 684–686.
- RPD – *Regestr dwojga w roku 1676 uchwalonego*, Biblioteka Czartoryskich w Krakowie, rkps 1099, 775.
- S – *Summaryusz czyli Krodki sposób wynalezienia Metryk od Roku 1665 do 1824 przez X. Z. K.*, Archiwum parafialne w Tykocinie (brak oznaczenia stron w dokumencie).

DRUKI

- AK – *Aktovaja kniga Melnickogo grodzkiego suda*, [w:] AWAK, t. XXXIII, Wilno 1908. Lata 1562–1567 – s. 61, 1567–1571 – s. 69, 1583–1586 – s. 92, 1599–1600 – s. 153–156.
- AU – *Spis szlachty ziemi bielskiej i drohickiej składającej przysięgę na wierność Koronie Polskiej w 1569 r.*, [w:] *Akta Unii Polski z Litwą 1385–1791*, wydali S. Kutrzeba i W. Semkowicz, Kraków 1932, s. 236–264.
- AWAK 31 – *Akty o litovskich Tatarach*, [w:] *Akty izdawajemyje Vilenskoju Archeografičeskoju Komissijeju*, t. XXXI, Wilno 1906.
- IB – *Inwentarz miasta Brańska z 1558 r.*, [w:] *Akty izdawajemyje Wilenskoju Archeografičeskoju Komissijeju* (dalej: AWAK), t. XIV, Wilno 1887, s. 24–25.
- IMBS – *Inwentarz wsi Mielezki, Bielewicze i Supraśl z 1567 r.*, [w:] AWAK, t. XIV, s. 181.
- IN – *Inwentarz miasta Narwi z 1560 roku*, [w:] AWAK, t. XIV, s. 61–76.
- IS – *Inwentarz miasta Suraż z 1558 roku*, [w:] AWAK, t. XIV, s. 46–60.
- JI – *Popis wojenny ziemian województwa podlaskiego z 1528 r.; Powiat Bielski, Drogicki i Mielnicki 1580 r.*, [w:] A. Jabłonowski, *Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym*, t. VI, *Podlasie. Źródła dziejowe*, t. XVII, cz. I, Warszawa 1908.

- JIII – *Spis urzędników województwa podlaskiego XV–XVII w.*, [w:] A. Jabłonowski, *Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym*, t. VI, *Podlasie. Źródła dziejowe*, cz. III, Warszawa 1910, s. 242–256.
- O – *Opis starych i nowych granic grodzieńskich, bielskich i goniądzkich, 1536 r.*, [w:] *Archeografičeskij sbornik dokumentov odnosjaščichsja k istorii severo-zapadnoj Rusi*, t. I, Wilno 1864, s. 18–31.
- OP – *Ordinacija korolewskich pušč v lesničestvach byvszego Velikogo Knjažestva Litovskogo, sostavlennaja... P.D. Isajkovskim i Ch. Belozorom v 1641 godu*, Wilno 1871.
- PnM – *Perepis' naselenija Melnickogo poveta po prichodam i veroispovedanijam, 1662 g.*, [w:] *AWAK*, t. XXXIII, s. 497–536.
- RBS – *Regestr pomiary miasta Brańska i Suraza z należącymi do nich włościami z 1560–1563 r.*, [w:] *Piscovaja kniga Grodnenskoj ekonomii s pribavlenijami*, cz. II, Wilno 1882.
- RG – *Regestr pomiary włóczęj ekonomii grodzieńskiej dokonanej w latach 1558–1563*, [w:] *Piscovaja kniga Grodnenskoj ekonomii s pribavlenijami*, cz. I, Wilno 1881.
- Wiś – J. Wiśniewski, *Osadnictwo tatarskie w Sokółskiem i na północnym Podlasiu*, „*Rocznik Białostocki*” 1989, t. XVI, s. 325–401.

ROZWIĄZANIE SKRÓTÓW

- Fros–Sowa – H. Fros SI, F. Sowa, *Twoje imię. Przewodnik onomastyczno-hagiograficzny*, wyd. II, Kraków 1979.
- LV – *Latin Vulgate*, <http://www.drbo.org/lvb/chapter/45007.htm> [dostęp: 14.02.2018].
- MalI – M. Malec, *Imiona chrześcijańskie w średniowiecznej Polsce*, Kraków 1994.
- Sup. – A. В. Суперанская, *Словарь русских личных имен*, Москва 1998.
- Tron.–Wal. – A. Tronina, P. Walewski, *Biblijne nazwy osobowe i topograficzne. Słownik etymologiczny*, Częstochowa 2009.

LITERATURA

- Abramowicz Z., *Imiona chrześciane białostoczan w aspekcie socjolingwistycznym (lata 1885–1985)*, Białystok 1993.
- Abramowicz Z., *Antroponimia Żydów białostockich*, Białystok 2010.
- Abramowicz Z., Citko L., Dacewicz L., *Słownik historycznych nazw osobowych Białostoczczyzny (XVI–XVII w.)*, Białystok 1997: t. I, 1998: t. II.

Bubak J., *Księga naszych imion*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1993.

Charkiewicz J., *Kult świętych w Kościele Prawosławnym. Teologia. Historia. Formy. Typologia*, Warszawa 2015.

Dacewicz L., *Antroponimia Żydów Podlasia w XVI–XVIII wieku*, Białystok 2008.

Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Biblia Tysiąclecia, wyd. IV, Poznań 1991.

Święci na każdy dzień, praca zbiorowa pod red. AD Books S.r.l., Florencja 2011, pol. wyd. II, Kielce.

Библия. Книги Священного Писания Ветхого и Нового Завета, Москва 1998.

WYKAZ POZOSTAŁYCH SKRÓTÓW⁷

arab.	–	arabski	NT	–	Nowy Testament
aram.	–	aramiejski	pol.	–	polski
cerk.	–	cerkiewny	scs.	–	staro-cerkiewno- słowiański
czas.	–	czasownik			
etym.	–	etymologia	sem.	–	semicki
gr.	–	grecki	ST	–	Stary Testament
hebr.	–	hebrajski	suf.	–	sufiks
i in.	–	i inne	wsł.	–	wschodniosłowiański
łac.	–	łaciński	Деян.	–	Деяния

Zofia Abramowicz
University of Białystok

SUMMARY

The names of the apostles in the Podlasie anthroponymy of the 16th and 17th centuries

The article is an attempt to show the influence of Christian culture on the formation of the anthroponymic system of Podlasie inhabitants in the 16th–17th centuries. Rooting of some names in the anthroponymical system had a close relationship with biblical figures. The popularity of names was influenced by many linguistic

⁷ W pracy zastosowano tradycyjne skróty biblijne zgodnie z Biblią Tysiąclecia oraz Biblią w przekładzie rosyjskim.

factors, such as the way of adapting names into the host language or the ease of creating derivative forms from the full basic ones. There were very significant in this process non-linguistic and cultural factors as well. Undoubtedly, an important factor was the rank of New Testament saints and their worship in the Christian culture.

Keywords: onomastics, anthroponymic system, New Testament Saints, Podlasie region, Christian culture.

Słowa kluczowe: onomastyka, system nazewniczy, święci Nowego Testamentu, Podlasie, kultura chrześcijańska.